

PORADNIK **BEZPIECZEŃSTWO** **W ZHP**

WERSJA I - MAJ 2018

Spis treści

Wstęp.....	3
Bezpieczna praca metodą harcerską.....	4
Praca w zastępach	4
Poruszanie się po drodze	7
Transport dzieci	8
Pobyt dziecka w szpitalu	10
Inne aspekty prawne opieki nad dzieckiem.....	11
Bezpieczeństwo nad wodą, w górach itp.	11
Warunki atmosferyczne, sytuacje kryzysowe	12
Gwałtowne zjawiska atmosferyczne (bardzo silny wiatr, trąba powietrzna, nawałny deszcz) .	13
Wypadki i ubezpieczenie	18
Pojęcie wypadku	18
Szczegółowe zasady postępowania w sytuacji zaistnienia wypadku	18
Ubezpieczenie	20
Zabezpieczenie medyczne, badania lekarskie	22
Dokumentacja i badania lekarskie wolontariuszy.....	22
Bezpieczeństwo zdrowotne i opieka medyczna.....	24
Bezpieczeństwo i higiena pracy.....	28
BHP - ryzyko jakie niesie za sobą wykonywanie zleconych czynności - bezpieczeństwo prac, używanie środków chemicznych; prace na wysokości.....	28
Kwaterka	33
Maszyny i narzędzia.....	34
Z harcerskiego podwórka.....	40
Szkolenia, uprawnienia, kwalifikacje.....	41
Prace na wysokościach (budowanie bram, budowanie na drzewach, itd.)	41
Podłączenie elektryczne	41
Piła łańcuchowa	41
Zajęcia sportowe	41
Strzelanie z wiatrówki.....	42
Zabezpieczenie pożarowe i energetyczne	43
Bezpieczeństwo pożarowe	43
Urządzenia energetyczne (np. agregaty prądotwórcze, gaz, prąd i ciepło, butle)	50

Wstęp

Poradnik „Bezpieczeństwo w ZHP” ma na celu przedstawienie organizatorom wypoczynku, wychowawcom, instruktorom i wszystkim innym osobom, które mogą w jakimś stopniu uczestniczyć w przygotowaniach i realizacji zadań związanych z organizacją harcerskiej akcji letniej i zimowej, wskazówek dotyczących bezpiecznego zorganizowania pracy i zajęć. Przedstawione w poradniku materiały zostały zebrane z wielu źródeł - zarówno z poradników dedykowanych przez Ministerstwa, jak ustaw i rozporządzeń, opracowań dotyczących wypoczynku, a także na podstawie doświadczeń członków Zespołu ds. bezpieczeństwa w ZHP.

Mamy świadomość, że to tylko część rzeczy, które powinien zawierać poradnik. Jednocześnie przepraszamy za to, że część materiału jest pisana trudnym i hermetycznym językiem, jakim np. posługują się służby bhp. Niektóre sformułowania, wyglądające niekiedy nawet na absurdalne, pochodzą wprost z treści przepisów państwowych, które nas wszystkich obowiązują. W kolejnych edycjach poradnika dołożymy starań, by treść uczynić jak najbardziej przejrzystą i dostosowaną do harcerskich realiów.

W związku z tym, druhny i druhowie, jeśli będziecie mieli jakieś uwagi dotyczące treści poradnika, jak również uwagi dotyczące brakujących zagadnień, to poprosimy Was o przesłanie informacji na maila: bezpieczenstwo@zhp.pl.

Autorzy:

Zespół ds. bezpieczeństwa w ZHP w składzie:

hm. Wojciech Cabaj - szef zespołu

hm. Agnieszka Kalińska-Brzuska

hm. Dariusz Brzuska

phm. Bartłomiej Jakóbczak

hm. Marek Klimowski

phm. Jakub Knobelsdorf

hm. Magdalena Kołodziejska

phm. Szymon Wójcik

Bezpieczna praca metodą harcerską

Praca w zastępach

Praca w zastępach to praca często bez bezpośredniego nadzoru dorosłych

Nie jest prawdą, że polskie prawo wymaga, by każdy małoletni podopieczny był każdorazowo i wszędzie pod bezpośrednim nadzorem pełnoletniego opiekuna. Jeżeli chcemy pracować po harcersku, drużynowy może zorganizować harcerzom i zastępom pracę tak, by była także możliwa bez udziału dorosłego. Nie jest zabronione, by grupa harcerzy (zastęp, patrol) pod opieką małoletniego lidera (zastępowy, przyboczny, wyznaczony harcerz) samodzielnie uczestniczyła w grze, prowadziła zwiad, poszła na wycieczkę, przeprowadziła inne harce. Samodzielne zadanie można też wyznaczyć pojedynczemu harcerzowi.

Natomiast należy z całą mocą i odpowiedzialnością podkreślić, że „bez bezpośredniego nadzoru” nie oznacza „bez jakiegokolwiek nadzoru”. Wszelka harcerska aktywność małoletnich podopiecznych ma odbywać się pod nadzorem instruktora, rozumianym tak, że to uprawniony instruktor określa zasady i granice tej aktywności, oraz jest w stanie w razie potrzeby szybko podjąć odpowiednie działania.

Zawsze odpowiada drużynowy

Za to, co robią harcerze, co do zasady odpowiada drużynowy, a na obozie wychowawca (adekwatną odpowiedzialność ponosi również organizator wypoczynku (ZHP, chorągwie ZHP) oraz kierownik wypoczynku, albowiem podmioty te również odpowiadają za to, aby wypoczynek odbywał się w bezpiecznych warunkach) mający przydzielonych pod swoją opiekę uczestników wypoczynku. Także wtedy, gdy nie ma go przy harcerzach. Jeżeli wydarzy się coś złego, ustalenie kręgu osób odpowiedzialnych za powstałe zdarzenie będzie opierało się m.in. na ustaleniu tego, czy opiekun uczynił zadość obowiązkowi nadzoru, czy dochował staranności w nadzorze nad małoletnimi.

Drużynowy ma tak zorganizować samodzielną pracę harcerzy, zastępów, patroli, grup zadaniowych, by dochować wszelkich starań, aby uniknąć nieszczęśliwych wypadków, zaś w razie wystąpienia takiego nieszczęśliwego zdarzenia, mógł wykazać swoją staranność w nadzorze nad powierzonymi wychowankami. Nie jest łatwo? Nikt nie obiecywał, że być harcerskim wychowawcą jest łatwo!

Z powyższego wynika przede wszystkim, że:

- drużynowy ma wiedzieć i wyrazić zgodę na to, co robią jego harcerze, co robią jego zastępy i pełnić nad swoimi podopiecznymi właściwy nadzór,
- nie jest dopuszczalne, by zastęp albo pojedynczy harcerze podejmowali jakąś harcerską aktywność bez wiedzy i zgody drużynowego,
- to drużynowy ma określić granice, w jakich zastęp czy harcerz ma harcować samodzielnie.

Dotyczy to także działalności śródrocznej.

W przypadku, w którym jakiś instruktor byłby na tyle nieodpowiedzialny i bezmyślny, by powiedzieć zastępom: „róbcie sami co chcecie”, ponosić on będzie odpowiedzialność za to, co wydarzy się wobec oraz z winy jego podopiecznych. Takie działania i zachowanie byłoby oczywiście niezgodne z prawem i rodzić mogłoby odpowiedzialność cywilną oraz karną. W razie spowodowania

przez to wypadku prokurator, a później sąd, będą oceniać, czy to drużynowy dochował staranności w nadzorze.

Jest trochę czynności, których wypełnienie w razie potrzeby powinno umożliwić instruktorowi wykazanie zachowania właściwej staranności w nadzorze nad małoletnimi.

Trzeba poinformować rodziców o harcerskiej specyfice

Należy poinformować rodziców (opiekunów prawnych) o specyfice pracy harcerskiej, polegającej na tym, że część działań harcerskich, realizowanego programu, czasu spędzanego na zbiórkach i przedsięwzięciach harcerskich oraz podczas letniego i zimowego harcerskiego wypoczynku odbywa się w małych grupach złożonych wyłącznie z niepełnoletnich, lub w szczególnych przypadkach nawet indywidualnie, bez bezpośredniego nadzoru osób pełnoletnich.

Należy uzyskać potwierdzenie, że rodzice (opiekunowie prawni) zostali o tym poinformowani i wyrażając zgodę na przynależność dziecka do ZHP lub na uczestnictwo w harcerskim wypoczynku akceptują powyższą specyfikę, wynikającą z metody harcerskiej.

Najważniejsze - dobrać i przeszkolić zastępowych

Poza szkoleniem „harcerskim”, przeszkolenie powinno obejmować sposoby nawiązywania łączności i utrzymywania kontaktu z instruktorami, skutecznego wzywania pomocy w razie potrzeby, orientacji w terenie, sposobów postępowania w możliwych do przewidzenia sytuacjach niebezpiecznych (uraz lub inne problemy zdrowotne, zabłądzenie, zmiana warunków atmosferycznych, gwałtowne zjawiska pogodowe, pożar itp.).

Należy zalecić podopiecznym, pełniącym role liderów małych grup, bezwzględne przestrzeganie wyznaczonych zasad.

Przeszkolić harcerzy

Należy poinformować członków drużyny (uczestników obozu) o ich prawach i obowiązkach, oraz szczegółowo wyjaśnić obowiązujące zasady, w tym jasno sformułować kategoryczne zakazy i nakazy. Formą może być np. regulamin, przedstawiony do codziennego wglądu np. poprzez umieszczenie na tablicy ogłoszeń.

Wszyscy podopieczni obozu powinni zostać przeszkoleni w zakresie bezpieczeństwa, a w szczególności bezpieczeństwa przeciwpożarowego, bezpieczeństwa związanego z ruchem drogowym, związanego z posługiwaniem się narzędziami i urządzeniami stwarzającymi zagrożenie, związanego z pracami transportowymi itp.

Niezbędne jest przeszkolenie wszystkich podopiecznych w zakresie dyscypliny i konieczności wykonywania poleceń lidera zespołu.

Zapoznanie z zasadami powinno być udokumentowane, np. poprzez potwierdzenie podpisami uczestników.

To drużynowy ma przygotować zajęcia od strony bezpieczeństwa

Od strony programowej, instruktor nie musi przygotowywać zajęć osobiście. Gdy drużynowy ma to szczęście, że dorobił się doświadczonych zastępowych, istotna część programu może być przygotowana i prowadzona samodzielnie przez tych właśnie zastępowych.

Przy mniej doświadczonych lub niedoświadczonych zastępowych, a taka sytuacja występuje najczęściej, praca systemem małych grup sprowadzi się do tego, że zastępy, grupy zadaniowe czy

pojedynczy harcerze realizują samodzielnie to, co im wraz z resztą swojej kadry przygotowuje i zleci drużynowy. W razie potrzeby zastępy pracują, rzecz jasna, pod opieką kogoś starszego a może nawet pełnoletniego.

Tak czy inaczej, sprawdzenie bezpieczeństwa zajęć jest obowiązkiem instruktora. Zastępowemu najczęściej nie starcza jeszcze doświadczenia życiowego i wyobraźni. Drużynowy ma obowiązek zastanowić się, co jest niebezpieczne i albo zmienić plany albo wydać takie polecenia, których wypełnienie zminimalizuje ryzyko, że coś pójdzie źle.

Warto wprowadzić zasadę, że przed realizacją każdego z działań wykonywanych bez bezpośredniego nadzoru opiekuna obowiązuje przeprowadzenie instruktażu z określeniem czasu i terenu wykonywania zadania, z podaniem sposobu postępowania w sytuacjach nietypowych lub awaryjnych. W szczególności należy wskazać możliwe zagrożenia i sposoby ich unikania.

Dla dociekliwych zadanie: Proszę poszukać, kto, w klasycznej powieści Seweryny Szmaglewskiej, był opiekunem w czasie wędrowki tytułowego zastępu Czarnych Stóp po ziemi kieleckiej. Warto też zwrócić uwagę na relację między opiekunem a zastępowym.

Zastęp zastępowi, harcerz harcerzowi nierówny

Drużynowi niekiedy dostają od harcerza pytanie: „Druhu, od jakiego wieku mogę zdobywać Trzy Pióra? Czy muszę być pełnoletni? Co mówi regulamin?”: Autor tego materiału w takiej sytuacji odpowiada: „Regulamin tego nie normuje. Dla mnie Twój wiek nie ma większego znaczenia. Dla mnie znaczenie ma to, czy mogę Ci zaufać, że nie zrobisz żadnej głupoty. Dla mnie znaczenie ma to, czy jesteś doświadczony, dzielny i odpowiedzialny, czy mogę ocenić, że dasz radę”.

To, na co zgodzi się drużynowy w przypadku konkretnego zastępu, prowadzonego przez konkretną zastępową, gdy przyjdzie do niego ze swoim pomysłem, nie oznacza jeszcze, że zgodzi się na takie działanie dla innego, starszego zastępu, z mniej doświadczonym zastępowym.

Tego, co drużynowy zaplanuje dla jednego zastępu jako jego samodzielne działanie, może nie zaplanować dla innego. Bo tamten zastęp jest mniej zdyscyplinowany, bo mniej zżyty, bo mniej doświadczony, bo mniej mu drużynowy ufa.

Zabezpiecz się sam - dokumentuj swoją pracę

Generalną zasadą jest dokumentowanie wykonywanych czynności lub zapewnienie w inny sposób dowodu, że „czynności związane z zachowaniem właściwej staranności w nadzorze” zostały przeprowadzone. To męczące i pracochłonne, ale jeżeli zdarzy się nieszczęście i będzie prowadzone dochodzenie, będą sprawdzane wszelkie dostępne dokumenty. Takie dokumenty mogą być istotnym dowodem w późniejszym postępowaniu wskazującym na to, że instruktor dopełnił należytej staranności w nadzorze, że zrobił to, co zrobić należało.

Co może być przykładowo w takiej dokumentacji?

- Potwierdzenie zapoznania rodziców ze specyfiką pracy harcerskiej.
- Treść regulaminów obowiązujących podopiecznych.
- Potwierdzenie przeprowadzenia szkoleń dla podopiecznych.
- Notatki o przeprowadzeniu instruktażu przed zadaniami.
- Ocena indywidualnych możliwości każdego z podopiecznych do wykonywania samodzielnych zadań pod względem fizycznym i psychicznym udokumentowana np. w postaci adnotacji w dzienniczku wychowawcy / książce pracy obozu / dokumentacji pracy drużyny.
- Notatki z oceny poprzednich zadań wykonywanych samodzielnie przez zastępy / zespoły / harcerzy.

Informacja dla rodziców o pracy obozu systemem małych grup (przykład)

Harcerki i harcerze są podzieleni na zastępy, które są najmniejszymi jednostkami organizacyjnymi na obozie. Zastęp jest zakwaterowany w jednym namiocie. Większość zadań programowych, czynności organizacyjnych i porządkowych oraz służb jest wykonywana zastępem. Zastępem dowodzi zastępowy - doświadczony rówieśnik lub trochę starszy, którego zadaniem jest kierowanie zastępem i który jest uprawniony do wydawania członkom zastępu niezbędnych poleceń.

Zastępy same rozstawiają dla siebie namioty, budują swoje urządzenia namiotowe, uczestniczą w budowie wspólnie wykorzystywanych urządzeń obozowych (zaplecze kuchenne i sanitarne, świetlice, elementy wystroju obozu itp.). Przy końcu obozu, wspólnymi siłami całe wyposażenie jest demontowane a namioty zwijane. Prace te są wykonywane z wykorzystaniem narzędzi takich jak piła, młotek, toporek, szpadel itp. Uczestnicy są szkoleni i wykorzystują umiejętności cięcia, rąbania, wbijania i wyciągania gwoździ, kopania, wiązania prostych węzłów. Przed przystąpieniem do pracy uczestnicy zapoznają się z zasadami bezpiecznej pracy, niemniej możliwe są urazy związane z korzystaniem z narzędzi i wykonywaniem wymienionych prac.

Zastępy pełnią, wg ustalonego grafiku, służby obozowe: kuchenną (pomoc w przygotowaniu posiłków i ich wydawanie, sprzątanie i zmywanie sprzętu kuchennego, zapewnienie gorącej wody do mycia itp.), wartowniczą (dozór terenu w nocy) i kwatermistrzowsko-organizacyjną (codzienne prace porządkowe, dozór terenu w dzień w czasie nieobecności uczestników, prace przy naprawie i konserwacji sprzętu itp.)

Specyfika pracy harcerskiej polega na tym, że niejednokrotnie zastępy wykonują zadania lub mają zajęcia pod kierownictwem, wyłącznie, niepełnoletniego zastępowego lub innego bardziej doświadczonego harcerza, bez bezpośredniego nadzoru osób dorosłych. Samodzielne zadania mogą być także powierzane mniejszym zespołom lub nawet pojedynczym harcerzom, jeżeli poziom ich dojrzałości i samodzielności będzie uznany za wystarczający. Instruktorzy odpowiadają za bezpieczeństwo uczestników przez cały czas i organizują zajęcia z uwzględnieniem zasad bezpieczeństwa, ale znaczna część aktywności harcerskiej jest realizowana przez uczestników samodzielnie, bez bliskiej obecności instruktorów.

Poruszanie się po drodze

Pieszcy

Osoba znajdująca się poza pojazdem na drodze i niewykonująca na niej robót lub czynności przewidzianych odrębnymi przepisami. Za pieszego uważa się również osobę prowadzącą, ciągnącą lub pchającą rower, motorower, motocykl, wózek dziecięcy, podręczny lub inwalidzki, osobę poruszającą się w wózku inwalidzkim, a także osobę w wieku do 10 lat kierującą rowerem pod opieką osoby dorosłej.

Kolumna pieszych

Zorganizowana grupa pieszych prowadzona przez kierownika.

Należy pamiętać, że kolumna pieszych składająca się z dzieci powyżej 10 roku życia porusza się prawą stroną jezdni. Liczba osób idących w kolumnie obok siebie nie może przekroczyć czterech osób (pod warunkiem, że kolumna nie zajmuje więcej niż połowy szerokości jezdni), zaleca poruszanie się kolumną dwuosobową. Długość kolumny pieszych nie może przekraczać 50 metrów a odstępy między kolumnami nie mogą być mniejsze niż 100 m.

Przy ograniczonej widoczności, prowadzący kolumnę pieszych (poruszający się po lewej stronie kolumny - bliżej drogi) musi świecić latarką o barwie koloru białego w przód, natomiast ostatnia osoba będąca w kolumnie powinna świecić latarką o barwie koloru czerwonego do tyłu.

W przypadku, gdy długość kolumny pieszych przekracza 20 m, niezależnie od warunków pogodowych prowadzący i zamykający kolumnę pieszych zobowiązany jest mieć na sobie element odblaskowy. Osoby idący w kolumnie przy skrajnej stronie ulicy (lewa strona) muszą mieć dodatkowe latarki barwy koloru białego rozmieszczone w odległości między sobą nie większą niż 10 m.

W trakcie mgły poruszanie się kolumny pieszych jest ZABRONIONE.

W przypadku kolumny pieszych składającej się z dzieci w wieku do lat 10, poruszanie się kolumny odbywa się lewą stroną jezdni a tworzące je osoby obligatoryjnie poruszają się dwuosobowo. W przypadku w/w kolumny pieszych przy niedostatecznej widoczności na drodze poruszanie się kolumny jest zabronione.

Transport dzieci

Przewóz osób

Przewóz osób może odbywać się tylko pojazdem do tego przeznaczonym lub przystosowanym, a liczba przewożonych osób nie może przekraczać liczby miejsc określonych w dowodzie rejestracyjnym (na podstawie art. 63 ust. 1 ustawy Prawo o ruchu drogowym).

Najczęściej wybieranym środkiem transportu dzieci i młodzieży jest autokar. Współpraca z firmą przewoźową posiadającą odpowiednie zezwolenia, sprawdzone i nowoczesne pojazdy oraz doświadczonych pracowników to sposób na uniknięcie wielu zagrożeń drogowych.

Ostatecznej weryfikacji organizator powinien dokonać przed wyjazdem grupy na wypoczynek, bezpiecznie jest zlecić służbom policyjnym badanie stanu technicznego pojazdu i koniecznie należy zwrócić uwagę na właściwe oznakowanie autokaru.

Zgodnie z przepisami pojazd przewożący zorganizowaną grupę dzieci lub młodzieży w wieku do 18 lat musi być oznaczony z przodu i z tyłu kwadratowymi tablicami barwy żółtej z symbolem dzieci barwy czarnej (jednak nie wolno znakować pojazdu takimi tablicami wtedy, gdy dzieci lub młodzież nie są przewożone).

W warunkach niedostatecznej widoczności tablice powinny być oświetlone, chyba że są wykonane z materiału odblaskowego. Kierowca takiego pojazdu musi włączyć światła awaryjne podczas wsiadania lub wysiadania dzieci lub młodzieży.

Opieka

Opieka nad uczestnikami jest sprawowana zarówno w czasie oczekiwania na podróż, jak i w czasie przewozu.

Przed podróżą i w trakcie jej trwania kadra wypoczynku przede wszystkim przestrzega zasady - opiekun wsiada ostatni, a wysiada pierwszy.

Ponadto kadra wypoczynku:

- 1) w sposób ciągły kontroluje stan liczebny dzieci i młodzieży w czasie oczekiwania na przejazd oraz wewnątrz pojazdu;
- 2) zapewnia bezpieczne wsiadanie i wysiadanie;

- 3) przestrzega zalecenia wysiadania dzieci i młodzieży tylko na parkingach, a po każdym postoju ponownie liczy uczestników;
- 4) pilnuje bezpieczeństwa uczestników np. w czasie wycieczek, przejścia do miejsca zbiórki, zwiedzanego obiektu. W razie potrzeby, w zależności od usytuowania przystanku czy miejsca zaparkowania, przeprowadza dzieci na drugą stronę jezdni;
- 5) organizuje bezpieczne wysiadanie w razie konieczności zatrzymania się na trasie na skutek zaistniałych okoliczności, zmuszających podróżnych do opuszczenia pojazdu, zabezpiecza wyjścia na prawe pobocze, zgodnie z obowiązującym kierunkiem jazdy, wyprowadzając młodzież w bezpieczne miejsce;
- 6) nie dopuszcza do przewozu dzieci i młodzieży w sytuacji zagrażającej bezpieczeństwu ich zdrowia i życia;
- 7) siada z tyłu, w środku i z przodu - taki sposób rozlokowania pozwala na optymalne zapewnienie nadzoru i bezpieczeństwa;
- 8) ustala sposób porozumiewania się z kierowcą w czasie jazdy;
- 9) zwraca uwagę na właściwe zachowanie uczestników podczas przejazdu, w tym zapinanie pasów bezpieczeństwa.

Za bezpieczeństwo dzieci i młodzieży podczas wypoczynku odpowiada cała kadra wypoczynku, w tym kierownik i wychowawca wypoczynku zgodnie z obowiązkami - od momentu przejęcia uczestnika od rodzica do czasu ponownego przekazania uczestnika rodzicowi po zakończeniu wypoczynku.

Czas pracy kierowcy

Istotną informacją dla organizatora wypoczynku podczas zawierania umów na przewóz dzieci i młodzieży jest określenie czasu pracy kierowcy/kierowców.

Z przepisów wynika, że:

Po sześciu kolejnych godzinach pracy kierowcy przysługuje przerwa przeznaczona na odpoczynek w wymiarze nie krótszym niż 30 minut, w przypadku gdy liczba godzin pracy nie przekracza 9 godzin, oraz w wymiarze nie krótszym niż 45 minut, w przypadku gdy liczba godzin pracy wynosi więcej niż 9 godzin. Przerwa może być dzielona na okresy krótsze trwające co najmniej 15 minut każdy, wykorzystywane w trakcie sześciogodzinnego czasu pracy lub bezpośrednio po tym okresie.

2. Przerwy, o których mowa w ust. 1, ulegają skróceniu o przerwę w pracy trwającą 15 minut, którą pracodawca jest obowiązany wprowadzić, jeżeli dobowy wymiar czasu pracy kierowcy wynosi co najmniej 6 godzin.

A jeśli chodzi o kierowców wykonujących przewozy regularne, których trasa nie przekracza 50 km to zgodnie z art. 31b tej ustawy, kierowcy przysługuje przerwa przeznaczona na odpoczynek w wymiarze nie krótszym niż 30 minut, w przypadku gdy łączny dzienny czas prowadzenia pojazdu wynosi od 6 do 8 godzin, oraz w wymiarze nie krótszym niż 45 minut w przypadku, gdy łączny dzienny czas prowadzenia pojazdu przekracza 8 godzin. Przerwa ta przysługuje kierowcy przed upływem 6 godzin łącznego dziennego czasu prowadzenia pojazdu.

2. Przerwy, o których mowa w ust. 1, mogą być dzielone na okresy krótsze, które są wykorzystywane w czasie prowadzenia pojazdu zgodnie z obowiązującym kierowcę rozkładem jazdy, pod warunkiem że jedna z przerw trwa co najmniej 15 minut.

Za bezpieczeństwo dzieci i młodzieży w czasie podróży odpowiada kadra wypoczynku, w tym przypadku - kierownik i wychowawcy. Nie można powierzać opieki nad uczestnikami wypoczynku kierowcy, przewodnikowi czy pilotowi wycieczki.

Pobyt dziecka w szpitalu

Kto wzywa pomoc?

W przypadku zaistnienia wypadku pogotowie wzywa ten opiekun/instruktor, który powziął wiadomość o zdarzeniu. Może zdarzyć się sytuacja, w której zastęp będzie w danym momencie odbywał samodzielne zajęcia - w takim przypadku pogotowie wzywa zastępowy, podając wszelkie niezbędne informacje potrzebne do oceny stanu sytuacji. Natychmiast również informuje swojego przełożonego o zaistniałym wypadku.

Podróż do szpitala

Przybyły na miejsce zespół medyczny może zdecydować o konieczności przewiezienia dziecka do szpitala. W takim wypadku należy niezwłocznie powiadomić o zaistniałej sytuacji rodziców bądź prawnych opiekunów. W przypadku gdy kontakt z rodzicami okazuje się niemożliwy, a stan dziecka wymaga przewiezienia do szpitala albo wyrażenia zgody na badanie lub zabieg to lekarz lub ratownik medyczny przejmuje opiekę nad dzieckiem na czas transportu do szpitala - jeśli w danym momencie sprawujący opiekę nad dzieckiem wychowawca nie może udać się karetką wraz z podopiecznym. Należy pamiętać o tym, że opiekun faktyczny dziecka, czyli wychowawca na placówce wypoczynku musi udać się również do szpitala w najszybszym możliwym czasie - zapewniając odpowiednią opiekę reszcie podopiecznych. Podczas pobytu dziecka na placówce wypoczynku opiekunem faktycznym dziecka pozostają instruktorzy lub osoby posiadające odpowiednie kwalifikacje.

Obecność opiekuna w szpitalu

Opiekun faktyczny dziecka do czasu przybycia rodzica lub opiekuna prawnego musi być obecny w podmiocie leczniczym (szpitalu), do którego zostaje przewieziony podopieczny. Opiekun faktyczny dziecka nie jest upoważniony do wyrażania zgody na wszelkie badania. Zgoda pracownika może odnosić się do badania podstawowego oraz ewentualnie tych badań dodatkowych, których ryzykowność jest niska lub praktycznie żadna. Należy upewnić się, że wykonywane badania są podstawowymi i nie wiąże się z nimi ryzyko dla zdrowia dziecka. W skrajnych wypadkach to lekarz zdecydował o badaniu bez zgody przedstawiciela ustawowego pacjenta bądź zgody właściwego sądu opiekuńczego szczególnie jeżeli dziecku grozi niebezpieczeństwo utraty życia, ciężkiego uszkodzenia ciała lub ciężkiego rozstroju zdrowia. Według stanowiska MEN jeżeli zachodzi potrzeba badania osoby małoletniej, zgodę na przeprowadzenie badania może wyrazić także opiekun faktyczny.

Odbiór dziecka ze szpitala

W przypadku braku przeciwwskazań lekarskich do dalszego uczestnictwa dziecka na obozie, to opiekun faktyczny (posiadający ze sobą kartę kwalifikacyjną uczestnika) może odebrać dziecko ze szpitala. W przeciwnym wypadku do odbioru dziecka upoważnieni są tylko i wyłącznie rodzice lub prawni opiekunowie.

Inne aspekty prawne opieki nad dzieckiem

Kto może się kontaktować z dzieckiem?

Zdarzają się sytuacje, że dziecko, którym się opiekujesz, na co dzień nie przebywa pod opieką obojga rodziców. W sytuacji, gdy wymaga tego dobro dziecka, sąd opiekuńczy wydaje z urzędu zakaz rodzicom pozbawionym władzy rodzicielskiej osobistej styczności z dzieckiem. Zakaz taki wyłącza możliwość spotykania się z dzieckiem, możliwość korespondencji, rozmów telefonicznych, a także innych form osobistej styczności. W sytuacji pozbawienia praw rodzicielskich rodzic nie ma prawa żądania wydania mu dzieci, nawet kiedy dziecko się tego domaga. Zdarzają się wypadki, kiedy nieświadomość opiekującej się dzieckiem kadry rodzic pozbawiony praw rodzicielskich wykorzystuje nie tylko do spotkania z dzieckiem, ale nawet do jego uprowadzenia. Najważniejsza wskazówka w tym względzie - CZYTAJ DOKŁADNIE KARTĘ KWALIFIKACYJNĄ I ZAŁĄCZNIKI DO NIEJ, bo to na rodzicu bądź opiekunie prawnym ciąży obowiązek poinformowania Cię o takiej sytuacji.

Kto może odebrać dziecko z placówki wypoczynku?

Podczas trwania placówki wypoczynku uczestnicy mogą być zabierani z terenu obozu wyłącznie przez swych rodziców/opiekunów prawnych. Jeżeli rodzice lub prawni opiekunowie życzą sobie aby dziecko mogło być odebrane przez inne osoby (np. członków dalszej rodziny), niezbędne jest złożenie deklaracji w formie pisemnej w obecności przedstawiciela organizatora formy HALiZ.

Jakie dokumenty musi okazać prawny opiekun, który zaznacza, że inny członek rodziny nie może się kontaktować z dzieckiem?

Wyrok sądu lub inna decyzja administracyjna.

Jak reagować w sytuacjach, kiedy kontaktować z dzieckiem chce się osoba, która nie jest do tego uprawniona (np. opiekun z ograniczeniem praw rodzicielskich)

Każdorazowo o takiej sytuacji musisz być powiadomiony przez rodziców lub opiekunów prawnych. To do nich należy wcześniejsze uprzedzenie kadry obozu o takich odwiedzinach. Należy pamiętać o tym, że jeśli taka sytuacja będzie miała miejsce to rodzic bądź prawny opiekun zobowiązany jest złożyć deklaracji w formie pisemnej w obecności przedstawiciela organizatora formy HALiZ

Bezpieczeństwo nad wodą, w górach itp.

Woda

- Zapewnij bezpieczny wypoczynek nad wodą swoim podopiecznym poprzez zezwolenie na kąpiel w miejscu do tego przygotowanym (kąpielisko bądź miejsce okazjonalnie wykorzystywane do kąpieli wyposażone w sprzęt ratunkowy i pomocniczy, posiadające odpowiednie oznakowanie - zgłoszone według obowiązujących przepisów) pod okiem odpowiedniej ilości ratowników wodnych.
- Należy ustalić sygnały do wejścia i wyjścia z wody oraz zapoznać uczestników obozu z regulaminem kąpieliska.

- Regulamin kąpieliska jest po to aby go przestrzegać w całości - nigdy nie daj się namówić na odstąpienie.
- Absolutnie nie zezwalaj uczestnikom obozu na kąpiel w miejscach do tego nie przeznaczonych.
- Poucz uczestników o tym, że zakazane jest podtapianie i fałszywe wzywanie pomocy.
- Drużynowy powinien stale obserwować lustro wody i „liczyć głowy”.

Góry

- W górach na wycieczkę zabierz oprócz prowiantu właściwą odzież, w tym przeciwdeszczową, oraz dowolny środek łączności i mapę.
- Obecnie coraz częściej wykorzystuje się urządzenia posiadające nawigację GPS.
- Zgłoś wyjście grupy, podając cel i trasę wędrówki, wielkość grupy, planowany czas powrotu.
- Pamiętaj, szybkość marszu dostosuj do najslabszej osoby w grupie.
- Poruszaj się wyznaczonymi szlakami, dbając o otaczające środowisko naturalne.
- Ważne! Wycieczki piesze lub narciarskie na terenach górskich, leżących na obszarach parków narodowych i rezerwatów przyrody oraz leżących powyżej 1000 m n.p.m., mogą prowadzić tylko górcy przewodnicy turystyczni.

Warunki atmosferyczne, sytuacje kryzysowe

Gwałtowne zjawiska atmosferyczne (bardzo silny wiatr, trąba powietrzna, nawalny deszcz)

Wcześniej wyznacz najbezpieczniejsze miejsca, do których można się ewakuować

Już na etapie planowania obozu trzeba zadać sobie pytanie: dokąd będziemy uciekać w razie potrzeby. Warto mieć sposób postępowania na rozmaite scenariusze i wcale nie chodzi o jedną, oficjalnie wyznakowaną drogę ewakuacyjną. Nawet na wypadek pożaru jeden scenariusz ewakuacji nie wystarcza, bo co zrobić, jeżeli pożar przyjdzie właśnie z tamtej strony? Podczas gwałtownego zjawiska atmosferycznego najczęściej będziemy ewakuować obóz w jeszcze inne miejsce. Jeżeli największym zagrożeniem jest wiatr wywracający drzewa, to najbezpieczniejszymi miejscami są duże polany, zbiorniki wodne o płytkim dnie (kąpieliska), młodniki i uprawy leśne, wreszcie stosunkowo młody las - im niższy tym lepszy. Warto też wiedzieć, gdzie są choćby niewielkie, naturalne lub sztuczne zagłębienia terenu. Rowy, jary, wykopy wykonane przez służbę leśną (na sadzonki drzew), wreszcie wykroty po drzewach, które zwały się z korzeniami. Tam się można chować, jeżeli nie ma dokąd uciekać. To oczywiście nie zlikwiduje ryzyka przywalenia przez padające drzewo, ale zmniejszy je w sposób istotny.

Dla całego obozu (a w przypadku podziału na podobozы dla każdego podobozу) należy opracować zasady (procedury) określające organizację alarmowania i ewakuacji, które powinny zawierać:

- rodzaj komunikatów ostrzegawczych lub sygnałów alarmowych informujących użytkowników obozowiska o konieczności ewakuacji oraz sposób ich rozgłaszania,
- wyznaczenie osób odpowiedzialnych za przeprowadzenie i nadzorowanie ewakuacji (np. pełnoletni opiekunowie),
- wyznaczenie osób odpowiedzialnych za rozgłaszanie komunikatów ostrzegawczych lub sygnałów alarmowych,
- określenie kierunków i dróg przemieszczania się do miejsca zbiórki do ewakuacji,
- wyznaczenie i oznakowanie miejsca zbiórki do ewakuacji,
- sposób sprawdzenia (weryfikacji) liczby ewakuowanych osób, w odniesieniu do liczby użytkowników obozowiska (wzgl. sektora), oraz ich identyfikacji.

Po zapoznaniu użytkowników obozowiska z procedurami określającymi organizację alarmowania i ewakuacji, należy w ciągu 3 dni od tego szkolenia przeprowadzić co najmniej 2-krotnie, praktyczne sprawdzenie organizacji i warunków ewakuacji. Zaleca się, aby jedno sprawdzenie odbyło się w porze nocnej. Sprawdzenia należy przeprowadzać do uzyskania satysfakcjonującego wyniku oceny organizacji i warunków ewakuacji.

Przećwicz ewakuację. Najlepiej zarówno w dzień, jak i w nocy

Ćwiczcie ewakuację. Ćwiczcie ewakuację. Ćwiczcie ewakuację.

Przysłowie mówi: im więcej potu na ćwiczeniach, tym mniej krwi w boju. A jak przyjdzie najgorsze, będzie to prawdziwa walka. Przećwiczcie ewakuację w dzień. Jak uznasz, że jest już dobrze

przećwiczona, przećwiczcie ewakuację w nocy. Przepisy nakazują, by mieć wyznakowane drogi ewakuacyjne i przepisów trzeba przestrzegać, ale w nocy, w deszczu i wichurze, ten przepis będzie bezużyteczny. Uczestnicy obozu mają przećwiczyc ewakuację tak, by nie potrzebowali oznakowania dróg ewakuacyjnych. W nocy nie będzie ich widać, nikt ich nie będzie szukał po ciemku.

Wprawdzie w sytuacji kryzysowej, gdy masz nawalny deszcz i walące się drzewa, to i tak można pogubić ewakuowanych, ale każde ćwiczenia zmniejszają takie ryzyko.

Nauucz się rozpoznawać zagrożenia

Trochę upraszczając, są dwie kategorie gwałtownych zjawisk atmosferycznych, stwarzających zagrożenie na obozach harcerskich.

Trąba powietrzna (tornado) - zjawisko przeważnie o charakterze lokalnym. W Polsce bardzo trudno spotkać trąbę powietrzną o szerokości podstawy większej niż 100-200 metrów, dlatego po zaobserwowaniu trąby powietrznej najczęściej można próbować ucieczki w bok. Największe prawdopodobieństwo wystąpienia trąby powietrznej to popołudnie do wczesnego wieczora. Szansa na trąbę powietrzną w nocy i rankiem jest znikoma.

Gwałtowny wiatr wiejący spod chmury burzowej - nazywany po angielsku „downburst”, polskiej nazwy jeszcze się nie dorobił. Z braku lepszego określenia można mówić o huraganie, choć taka nazwa nie jest specjalnie poprawna. Wiatry tego typu wieją w pasie o szerokości liczonej w kilometrach, a nawet w dziesiątkach kilometrów. Nie da się uciec w bok, trzeba szukać możliwie najbezpieczniejszego miejsca.

Jedno i drugie zagrożenie jest związane z chmurami burzowymi cumulonimbus. Pojedyncze chmury cumulonimbus powstają od rana w ciągu słonecznego dnia. Ryzyko wystąpienia burzy i zjawiska downburst jest największe po południu i wieczorem. Jeżeli chmury cumulonimbus są związane z przesuującym się frontem atmosferycznym, to pora dnia nie ma znaczenia, burza dopadnie nas o każdej porze dnia i nocy. Burze w drugiej połowie nocy i nad ranem zazwyczaj są wyraźnie słabsze niż te po południu i wieczorem.

Chmury rodzaju cumulonimbus są bardzo rozległe (nawet kilkanaście - kilkadziesiąt kilometrów) i ich skuteczna obserwacja najczęściej jest możliwa tylko z dużej odległości. Łatwo widoczną oznaką świadczącą o dużym zagrożeniu wystąpienia gwałtownego zjawiska atmosferycznego jest nadchodzący tzw. wał szkwałowy, chmura arcus. (Po angielsku także „shelf cloud”. Spotykane dosłowne tłumaczenie „chmura szelfowa” nie jest poprawne). Chmura arcus występuje na froncie chmury cumulonimbus, u jej podstawy. Jeżeli widać nadchodzący wał szkwałowy, najwyższy czas zostawić wszystko inne i zająć się wyłącznie dbałością o bezpieczeństwo.

W serwisach pogodowych, które wymieniono niżej, można znaleźć bardzo dużo przydatnych informacji dotyczących zarówno rozpoznawania zagrożenia, jak i sposobu postępowania, jak już gwałtowne zjawisko atmosferyczne wystąpi.

Śledź na bieżąco prognozy pogody

Serwis pogodynka.pl jest serwisem Instytutu Meteorologii i Gospodarki Wodnej. To tam są jako pierwsze publikowane oficjalne ostrzeżenia pogodowe. Są tam także bardzo dobre prognozy pogody, w horyzoncie nawet kilkunastu dni.

Serwis meteo.pl prezentuje prognozy wyliczane metodami numerycznymi na Uniwersytecie Warszawskim. Model UM wylicza prognozę w horyzoncie 60 godzin, dla praktycznie każdej gminy w Polsce osobno. Meteorogramy są bardzo czytelne. Prognozy na najbliższe 24 godziny sprawdzają się praktycznie bezbłędnie.

Serwis lowcyburz.pl, jak sama nazwa wskazuje, zajmuje się ostrzeganiem przed burzami, a także przed innymi skrajnymi zjawiskami pogodowymi. W sezonie burzowym prognozy są aktualizowane co 24 godziny a niekiedy częściej, z horyzontem czasowym 24 godziny. Serwis zamieszcza ostrzeżenia i informuje o kategorii zagrożenia.

Dowiedz się o bieżącej sytuacji burzowej

Serwisów internetowych monitorujących burze jest co najmniej kilka różnych. Ulubionym serwisem autora niniejszego opracowania jest obserwatorzy.info ze względu na prostotę i łatwo czytelne mapy pogodowe. Warto wybrać opcję „mapa statyczna”, która w sposób bardzo jasny obrazuje aktualną sytuację burzową, miejsca zarejestrowanych wyładowań oraz prognozowany ruch burzy. Tzw. strzałki ruchu wskazują, gdzie burza będzie za godzinę. Serwis jest aktualizowany praktycznie w czasie rzeczywistym, co 10 minut.

Największe zagrożenie wystąpieniem gwałtownego i niszczącego zjawiska pogodowego jest wtedy, gdy na mapie burzowej występuje rozległy układ chmur burzowych, rozciągający się na sto lub więcej kilometrów. (Dociekliwi proszeni są o poszukanie np. znaczenia pojęć „bow echo”, „derecho” oraz „training storms”).

Jeżeli prezentowana na mapie bieżąca liczba wyładowań przekracza 2000 / 20 minut, w ocenie piszącego te słowa sytuacja jest bardzo poważna.

Nie licz na to, że jakaś służba zewnętrzna powiadomi Cię o nadchodzącym zagrożeniu. Jeżeli tak się stanie, oczywiście będzie to bardzo przydatne, ale nie opieraj na tym bezpieczeństwa swojego obozu. Naprawdę, bardzo łatwo samemu uzyskać potrzebne informacje. Dostęp do serwisów pogodowych można sobie ustawić na każdym smartfonie. Nawet jeżeli obóz postanowił całkowicie odciąć się od świata i nie korzystać z łączności, to i tak ktoś z instruktorów musi mieć połączenie ze światem - właśnie z racji bezpieczeństwa. Piszący te słowa nie korzysta ze smartfona, a prowadząc obozy o wszystkich zagrożeniach wie z wyprzedzeniem co najmniej kilkugodzinnym. Żaden problem.

Oceń zagrożenie i wydaj polecenia „na wszelki wypadek”.

Poprzez obserwację dostępnych w każdym smartfonie serwisów monitorujących sytuację burzową, (obserwatorzy.info itp), o nadchodzącej poważnej burzy można wiedzieć z praktycznie stuprocentową pewnością co najmniej na godzinę przed jej nadejściem. To sporo czasu, by przygotować się i zmniejszyć ryzyko strat.

Przede wszystkim, o burzy należy powiadomić wszystkich opiekunów, instruktorów, wychowawców. Zebrać podopiecznych, w razie potrzeby polecić założenie odpowiednich ubrań, przypomnieć im sposób postępowania jeżeli zajdzie konieczność ewakuacji. Zabezpieczyć w miarę możliwości sprzęt (namioty). Namiot zasnurowany lepiej trzyma się na wietrze niż namiot z podwiniętymi wejściami i bokami. Jednak od strony zawietrznej należy pozostawić możliwość swobodnego wyjścia, jeżeli w namiocie mają przebywać ludzie.

To nie jest tak, że przed nadejściem każdej burzy trzeba decydować o ewakuacji. Letnia burza jest zjawiskiem zwyczajnym jak właśnie letnia burza. Ryzyko najczęściej może być ocenione jako niewielkie. Ważne jest jednak, by bezpośredni opiekunowie byli zawsze upoważnieni do ewakuowania podopiecznych w razie zwiększenia zagrożenia, bez oczekiwania na decyzję komendanta w tej sprawie. Podczas naprawdę groźnej burzy nie będzie czasu ani warunków na pytanie kogokolwiek o zgodę.

Jeżeli na obozie są samochody, warto wyznaczyć miejsce na ich przeparkowanie w razie zagrożenia poważną burzą. Nie chodzi tylko o to, że na samochód może zważyć się konar lub drzewo, ale także o to, że takie drzewo może zważyć się na jedyną dostępną drogę. Czyli i tak samochody staną się bezużyteczne właśnie wtedy, kiedy potrzebny będzie np. szybki transport jakiegoś poszkodowanego do szpitala. Lepiej, by samochody przeczekaly nawałnicę w miejscu, skąd można wyjeżdżać różnymi drogami - mamy mniejsze ryzyko ich unieruchomienia.

W nocy, przy dużym zagrożeniu burzą, obudź wcześniej wszystkich podopiecznych i przygotuj ich

Jeżeli zachodzi ryzyko nadejścia gwałtownego zjawiska pogodowego w porze snu, należy albo nie pozwolić podopiecznym na pójście spać, albo z odpowiednim wyprzedzeniem ich obudzić, ubrać, przygotować na możliwość ewakuacji, przypomnieć sposób postępowania. Jeżeli zdarzy się, że zaczną na nasz obóz spadać drzewa, te kilkanaście minut poświęcone na budzenie może zdecydować o życiu. Dodatkowo, dziecko właśnie przed chwilą wybudzone w sytuacji zagrożenia może zachowywać się nieprzewidywalnie (wpaść w panikę, schować się pod łóżko, uciekać nie tam, gdzie należy itp.).

Można pozostawić uczestników w ich namiotach, można zebrać w świetlicy pod opieką instruktorów, ale w każdej chwili mają być od razu gotowi do działania. Mają też wiedzieć, że trzeba trzymać się grupy, słuchać przełożonych i nie panikować, wtedy wszystko będzie dobrze.

Jak uciekać, gdzie się chować.

Jeżeli widać trąbę powietrzną i ona przesuwana się w bok, to obserwator jest praktycznie bezpieczny. Można rozważyć oddalenie się w kierunku przeciwnym. Trąba w lewo - my w prawo.

Jeżeli widać trąbę powietrzną i ona stoi w miejscu, to znaczy, że idzie na Ciebie. Uciekaj. Stumetrowy sprint w większości przypadków zapewni bezpieczeństwo. Dla pewności uciekaj trochę dalej.

W którą stronę? Tam, gdzie się spodziewasz bardziej bezpiecznego schronienia, tam gdzie łatwiej uciekać. Jeżeli nie ma żadnego pomysłu, uciekaj, patrząc na trąbę, w Twoją lewą stronę. Dlaczego? Gdyż trąby powietrzne statystycznie częściej schodzą z prawej flanki komórki burzowej, więc statystycznie częściej w ten sposób oddalasz się od centrum burzy.

Jeżeli nie ma trąby powietrznej, a zaczynają łamać się drzewa, to prawdopodobnie mamy downburst. To będzie trwać najczęściej tylko kilkanaście minut, do pół godziny, ale i tak trzeba uciekać. Uciekamy do miejsc, w których ryzyko przygniecenia upadającym drzewem jest najmniejsze. Centralna część polany, niegłębokie jezioro, szkółki i uprawy leśne, młodniki, młody las. Do szkótek, upraw i młodników nie wolno wprawdzie wchodzić, ale na pewno nikt ze służby leśnej nie będzie wtedy miał pretensji.

Jeżeli nie ma dokąd uciekać, szukajcie zagłębień terenu (rowy, wykopy, wykroty pod korzeniami zwalonych drzew). Dość często w lesie można znaleźć metrowej głębokości wykopy o rozmiarach sporego harcerskiego namiotu, które swego czasu były wykorzystywane przez służbę leśną np. do czasowego przechowywania sadzonek. To też jest jakieś prowizoryczne schronienie przed padającymi drzewami. Pełnego bezpieczeństwa nie zapewni, ale lepsze takie niż żadne.

Jak już szczęśliwie się skończy, powiadomcie świat zewnętrzny, że jest wszystko w porządku

Telefon do macierzystej komendy chorągwi, wiadomość na fanpage albo www drużyny, telefon do kogoś w mieście - weź i powiadom wszystkich że żyjemy, telefon na 112 że żyjemy i nie potrzebujemy pomocy. Zróbcie to jak najszybciej - jeżeli burza była naprawdę poważna, prawdopodobnie jest uszkodzona sieć energetyczna i przekaźniki telefonii komórkowej niedługo padną, jak tylko im się skończy podtrzymanie zasilania.

Pojęcie wypadku

W czasie pracy harcerskiej, mimo zapewnienia jak najlepszej opieki, może dochodzić do zdarzeń które są traktowane jako wypadek. Sytuacje, w których dochodzi do takich zdarzeń są różnorodne. Momenty, w których szczególnie może dochodzić do wypadków to prace z narzędziami przy budowie urządzeń obozowych i namiotowych a także różne zajęcia w terenie, zajęcia sportowe, zajęcia w wodzie itp. Do zajęć szczególnie ryzykownych należą sporty linowe (zjazdy, tzw. tyrolka), szczególnie organizowane prowizorycznie, w warunkach amatorskich.

W definicji słownikowej czytamy „wypadek to nieszczęśliwe wydarzenie, które spowodowało straty materialne lub w którym ktoś ucierpiał”. Tak pojmując, za wypadek powinniśmy uznać nawet zwykłe skaleczenie.

W umowach ubezpieczeniowych za wypadek uznaje się „nagle zdarzenie wywołane przyczyną zewnętrzną, w wyniku którego ubezpieczony, niezależnie od swej woli, doznał trwałego uszczerbku na zdrowiu, rozstroju zdrowia lub śmierci”.

Na kierownika wycieczki został nałożony prawny obowiązek powiadamiania władz i rodziców o wypadku. Czy dotyczy to każdego skaleczenia? Z pewnością nie. Czego dotyczy - nie jest dokładnie określone. Decyzję w tej sprawie musi podjąć kierownik wycieczki.

Szczegółowe zasady postępowania w sytuacji zaistnienia wypadku

Krok pierwszy: Niezwłoczne zapewnienie pierwszej pomocy dziecku lub innej osobie poszkodowanej.

W razie wypadku, kierownik lub upoważniony przez niego wychowawca ma obowiązek niezwłocznego zapewnienia pierwszej pomocy dziecku oraz zapewnienia mu opieki. W pierwszej kolejności należy zatem udzielić pomocy poszkodowanemu w wypadku (np. zatamować krwawienie, ułożyć w bezpiecznej pozycji) przy jednoczesnym zapewnieniu bezpieczeństwa osoby, która udziela pomocy.

W razie potrzeby należy także powiadomić podmioty ustawowo powołane do niesienia pomocy osobom w stanie nagłego zagrożenia zdrowotnego, takie jak pogotowie ratunkowe, straż pożarną czy policję. Należy zawsze pamiętać o zapisach Kodeksu Karnego...

Art. 162. § 1. Kto człowiekowi znajdującemu się w położeniu groźącym bezpośrednim niebezpieczeństwem utraty życia albo ciężkiego uszczerbku na zdrowiu nie udziela pomocy, mogąc jej udzielić bez narażenia siebie lub innej osoby na niebezpieczeństwo utraty życia albo ciężkiego uszczerbku na zdrowiu, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

§ 2. Nie popełnia przestępstwa, kto nie udziela pomocy, do której jest konieczne poddanie się zabiegowi lekarskiemu albo w warunkach, w których możliwa jest niezwłoczna pomoc ze strony instytucji lub osoby do tego powołanej. (Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny)

Krok drugi: Zabezpieczenie miejsca wypadku. Eliminacja lub minimalizacja zagrożenia.

Równoległe z krokiem pierwszym należy podjąć działania mające na celu wyeliminowanie lub zminimalizowanie zagrożenia (np. podjąć próbę zgaszenia pożaru gaśnicą znajdującą się w pobliżu miejsca wypadku, wyłączyć maszynę, która spowodowała wypadek lub odłączyć prąd), tak, aby nie dopuścić do dalszych szkód. Zabezpieczenie miejsca wypadku ma na celu nie tylko usunięcie ryzyka dalszych wypadków, ale i umożliwić ustalenie okoliczności wypadku.

Poprzez zabezpieczenie miejsca wypadku należy rozumieć np. niedopuszczanie do miejsca wypadku osób niepowołanych; niedokonywanie zmiany położenia maszyn i innych urządzeń technicznych, jak również zmiany położenia innych przedmiotów, które spowodowały wypadek lub pozwalają odtworzyć jego okoliczności.

Wskazane jest też sporządzenie niezwłocznie, o ile to możliwe, dokumentacji zdjęciowej. Może to pomóc w sporządzeniu protokołu powypadkowego i ustaleniu okoliczności wypadku. Miejsce wypadku zabezpiecza się do czasu sporządzenia protokołu powypadkowego.

Krok trzeci: Powiadomienie o wypadku.

O każdym wypadku kierownik lub upoważniony przez niego wychowawca zawiadamia:

- rodziców uczestnika, który uległ wypadkowi, albo osobę wskazaną przez pełnoletniego uczestnika wypoczynku w karcie kwalifikacyjnej;
- organizatora wypoczynku;
- kuratora oświaty właściwego ze względu na siedzibę lub miejsce zamieszkania organizatora wypoczynku;
- kuratora oświaty właściwego ze względu na miejsce lokalizacji wypoczynku;
- prokuratora - w razie wypadku śmiertelnego, ciężkiego lub zbiorowego;
- państwowego inspektora sanitarnego - w przypadku zatrucia pokarmowego.

Krok czwarty: Przeprowadzenie postępowania powypadkowego (dochodzenie powypadkowe).

Kierownik wypoczynku lub upoważniony przez niego wychowawca przeprowadza postępowanie powypadkowe oraz sporządza protokół powypadkowy.

Postępowanie powypadkowe polega na:

- dokonaniu oględzin miejsca wypadku;
- jeżeli jest to konieczne, sporządzeniu szkicu lub wykonaniu dokumentacji fotograficznej miejsca wypadku;
- wysłuchaniu wyjaśnień poszkodowanego, jeżeli stan jego zdrowia na to pozwala;
- zebraniu informacji dotyczących wypadku od świadków wypadku;
- zasięgnięciu opinii lekarza, a w razie potrzeby opinii innych specjalistów, w zakresie niezbędnym do oceny rodzaju i skutków wypadku.

W postępowaniu powypadkowym może uczestniczyć jako obserwator przedstawiciel kuratora oświaty właściwego ze względu na miejsce lokalizacji wypoczynku.

Krok piąty: Sporządzenie protokołu powypadkowego.

Protokół powypadkowy sporządza się w trzech egzemplarzach, po jednym dla rodziców uczestnika, który uległ wypadkowi, albo pełnoletniego uczestnika wypoczynku lub osoby przez niego wskazanej, organizatora wypoczynku i kuratora oświaty właściwego ze względu na miejsce lokalizacji wypoczynku.

W protokole muszą się znaleźć:

- imię, nazwisko i adres zamieszkania uczestnika, który uległ wypadkowi;
- okoliczności wypadku;
- działania podjęte w związku z wypadkiem;
- skutki wypadku;
- miejscowość lub miejsce i datę sporządzenia protokołu oraz podpis osoby sporządzającej protokół.

Rodzice dziecka, który uległ wypadkowi, albo pełnoletni uczestnik, który uległ wypadkowi, lub osoba wskazana przez niego w karcie kwalifikacyjnej mogą zgłosić pisemne zastrzeżenia do ustaleń zawartych w protokole powypadkowym w terminie 7 dni od dnia jego otrzymania. W przypadku stwierdzenia, że zastrzeżenia do ustaleń zawartych w protokole powypadkowym są zasadne w całości lub w części kierownik wypoczynku albo upoważniony przez niego wychowawca wypoczynku zmienia lub uzupełnia protokół. W przypadku nieuwzględnienia zastrzeżeń do ustaleń zawartych w protokole powypadkowym w całości kierownik wypoczynku albo upoważniony przez niego wychowawca wypoczynku pozostawia protokół bez zmian.

Kierownik wypoczynku, w terminie 7 dni od dnia zgłoszenia zastrzeżeń do ustaleń zawartych w protokole powypadkowym, informuje na piśmie osoby, które otrzymują egzemplarze protokołu powypadkowego (tj. rodziców dziecka albo pełnoletniego uczestnika wypoczynku lub osobę przez niego wskazaną, organizatora wypoczynku i kuratora oświaty) o uwzględnieniu w całości lub w części albo nieuwzględnieniu tych zastrzeżeń, wraz z uzasadnieniem.

Ubezpieczenie

Z punktu widzenia organizatorów obozów harcerskich, należy pamiętać o dwóch najważniejszych rodzajach ubezpieczenia:

- ubezpieczenie od następstw nieszczęśliwych wypadków (NNW),
- ubezpieczenie od odpowiedzialności cywilnej (OC).

Polisa NNW w zamian za opłaconą składkę zapewnia świadczenie finansowe w razie zajścia nieszczęśliwego wypadku, niezależnie od jego przyczyn (z pewnymi wyłączeniami), do wysokości sumy ubezpieczenia, w zależności od określonego w warunkach ubezpieczenia procentu utraty zdrowia. Przykładowo, przy sumie ubezpieczenia 10000 zł i złamaniu ręki ocenionym na 5% uszczerbku zdrowia, świadczenie wypłacane poszkodowanemu wyniesie 500 zł.

Polisy są bardzo różne. Mogą być bezimienne (dla wszystkich członków jakiejś imprezy) lub, częściej, imienne. Wtedy ubezpieczonymi są osoby wymienione z imienia, nazwiska i np. numeru pesel lub adresu i daty urodzenia.

W ZHP najczęściej występuje sytuacja, że poszczególne chorągwie ubezpieczają swoich członków na podstawie zapisów w Ewidencji ZHP. Wtedy, by być objętym ubezpieczeniem, należy równocześnie spełniać dwa warunki: (1) być członkiem ZHP z przydziałem do tej konkretnej chorągwi i (2) mieć aktywny status w systemie Ewidencja ZHP. Te warunki nie są tożsame, gdyż można być członkiem ZHP spełniwszy wymagania par. 14 Statutu ZHP i nie być ujętym z jakiejś przyczyny w ewidencji; można też być ujętym, jeszcze, w ewidencji i z jakiejś przyczyny nie być już członkiem ZHP, np. wskutek złożenia rezygnacji lub nieopłacenia składki członkowskiej w terminie. Termin krytyczny dla nas to 20 czerwca dla składki wymaganej za II kwartał każdego roku. Nieopłacenie składki za II kwartał w tym terminie niesie zresztą za sobą dodatkowe konsekwencje, np. instruktor ZHP przestając być członkiem ZHP traci uprawnienia wychowawcy wycieczki i może się potem okazać, że prowadzi obóz bez uprawnień...

Należy pamiętać, że osobie, której członkostwo ustało w związku z nieopłaceniem podstawowej składki członkowskiej w określonym terminie, przywraca się członkostwo z zachowaniem posiadanych odznak organizacyjnych i stopni oraz ciągłości stażu, jeżeli w ciągu 3 miesięcy wpłaci zaległe i bieżące składki, zgodnie z dotychczasowym przydziałem służbowym. Po tym terminie stosuje się przepisy właściwe dla osób, których członkostwo ustało na skutek skreślenia z listy członków ZHP. (*Uchwała Nr 46/XXXVIII Rady Naczelnej ZHP z dnia 4 grudnia 2016 r. w sprawie zasad ponownego ubiegania się o członkostwo ZHP*)

Nawiasem mówiąc, warto przypomnieć, że składka członkowska jest opłacona wtedy i tylko wtedy, gdy nastąpiło świadczenie pieniężne ze strony członka ZHP na rzecz ZHP. Mówiąc wprost, musi być wpłata dokonana przez zainteresowaną osobę lub kogoś innego w jej imieniu. Ciągłe jeszcze, niestety, można usłyszeć „drużyna / krąg / szczepek / hufiec zapłaciła za mnie składki z własnych środków”. Taka operacja nie jest opłaceniem składki tylko przekazaniem jakichś kwot (równoważnych składkom) na inny szczebel organizacji. Jeżeli szczepek przekazał kwotę za składki do hufca, ale zainteresowany członek ZHP nie wpłacił jej w terminie do kasy / na konto szczepek, to składka nie została uregulowana i mamy do czynienia z ustaniem członkostwa w ZHP.

Wracając do polis NNW, sytuacje nietypowe są także wtedy, gdy w obozie lub innym przedsięwzięciu harcerskim uczestniczy członek ZHP z przydziałem służbowym do innej chorągwi albo wolontariusz nie będący członkiem ZHP lub dziecko członka kadry nie będące członkiem ZHP. Prawdopodobnie chorągwianna polisa NNW nie obejmuje takich osób. Trzeba się dowiedzieć czy osoby te są objęte ubezpieczeniem i w razie potrzeby dla tych osób wykupić osobną polisę NNW.

Istotne też są wyłączenia odpowiedzialności. Może się zdarzyć, że polisa wyłącza odpowiedzialność za wypadki zaistniałe na skutek pracy na wysokości (czyli jeżeli ktoś spadnie z drabiny), podczas wykonywania prac transportowych i rozładunkowo-załadunkowych, podczas wykonywania prac niektórymi narzędziami, podczas uprawiania niektórych sportów.

ZHP jest ubezpieczony od odpowiedzialności cywilnej. Ubezpieczenie OC dotyczy sytuacji, gdy wskutek działalności ZHP zostanie komuś wyrządzona jakaś szkoda i nastąpi roszczenie o naprawienie szkody. Organizator obozu może wykupić dodatkową polisę OC, chroniącą kierownika i wychowawców wycieczki oraz pozostały personel obozu, jeżeli uzna, że warunki związkowej polisy OC są niewystarczające.

Zabezpieczenie medyczne, badania lekarskie

Dokumentacja i badania lekarskie wolontariuszy

Problematyka związana z badaniami lekarskimi, które powinni przechodzić wychowawcy wypoczynku dzieci i młodzieży jest nieco zagmatwana i powoduje sporo nieporozumień.

Wolontariusze nie są pracownikami w rozumieniu przepisów Kodeksu Pracy i dlatego nie muszą mieć wykonywanych tzw. badań profilaktycznych (wstępnych, okresowych i kontrolnych). Obowiązują ich natomiast badania do celów sanitarno-epidemiologicznych. Często te dwa typy badań są ze sobą mylone!

Zgodnie z art. 6 ustawy z dnia 5 grudnia 2008 r. o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi (Dz. U. z 2008 r. Nr 234, poz. 1570 z późn. zm.) obowiązkowym badaniom sanitarno-epidemiologicznym podlegają między innymi osoby podejmujące lub wykonujące prace, przy wykonywaniu których istnieje możliwość przeniesienia zakażenia lub choroby zakaźnej na inne osoby. **Obowiązek ten dotyczy wychowawców wypoczynku dzieci i młodzieży. Obowiązek ten nie musi dotyczyć np. księgowego, który nie pracuje bezpośrednio z uczestnikami obozu.**

Obowiązek wykonania badań do celów sanitarno-epidemiologicznych określają także przepisy ustawy o bezpieczeństwie żywności i żywienia, według których „osoba pracująca w styczności z żywnością powinna uzyskać określone przepisami o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi orzeczenie lekarskie dla celów sanitarno-epidemiologicznych o braku przeciwwskazań do wykonywania prac, przy wykonywaniu których istnieje możliwość przeniesienia zakażenia na inne osoby” (art. 59 ust. 2 ustawy o bezpieczeństwie żywności i żywienia).

Badania sanitarno-epidemiologiczne przeprowadzane są przez lekarza podstawowej opieki zdrowotnej lub lekarza medycyny pracy. Po przeprowadzeniu badań lekarz wydaje orzeczenie lekarskie. Można się spotkać z różnymi wzorami orzeczeń - nie ma jednolitego wzoru.

Ważne! Książeczka do celów sanitarno-epidemiologicznych straciła moc prawną. Nie obowiązują już przepisy zobowiązujące do posiadania książeczki do celów sanitarno-epidemiologicznych! Obecnie lekarz zobowiązany jest jedynie do wydania orzeczenia lekarskiego o zdolności lub przeciwwskazaniach do wykonywania prac, przy których istnieje możliwość przeniesienia zakażenia lub choroby zakaźnej na inne osoby.

Komentarz:

Od 2006 r. głównym aktem prawnym określającym zakres wykonywania badań sanitarno-epidemiologicznych było rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 2 lutego 2006 r. w sprawie badań sanitarno-epidemiologicznych. Rozporządzenie nakładało obowiązek posiadania książeczki do celów sanitarno-epidemiologicznych. Straciło ono jednak moc na podstawie ustawy z dnia 5 grudnia 2008 r. o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi. W aktualnym stanie prawnym konieczność posiadania „książeczki sanepidowskiej” nie została uregulowana w żadnym akcie prawnym.

Nie oznacza to jednak, że każda książeczka do celów sanitarno-epidemiologicznych utraciła swoją ważność. Jeżeli w rubryce „termin kolejnego badania” widnieje konkretna data, to do tej daty książeczka jest ważna. Większość kontroli przeprowadzanych przez Sanepid honoruje taki wpis.

Jedynie w przypadku jej utraty należy liczyć się z tym, że nie ma już możliwości wyrobienia jej duplikatu.

Jak już wcześniej wspomniano, badania sanitarno-epidemiologiczne mogą być przeprowadzane są przez lekarza podstawowej opieki zdrowotnej (POZ) lub lekarza wykonującego zadania służby medycyny pracy.

W praktyce, lekarze POZ nie chcą wykonywać badań do celów sanitarno-epidemiologicznych i odsyłają pacjentów do lekarzy medycyny pracy. Badania takie są płatne.

Osoby mające pracować w kontakcie z żywnością przed udaniem się do lekarza po orzeczenie powinny wykonać 3-krotne badanie kału w kierunku nosicielstwa pałeczek jelitowych (tzw. posiew SS od nazw drobnoustrojów: Shigella, Salmonella). **Obowiązek ten powinien dotyczyć także tych instruktorów, którzy będą opiekować się zastępami pełniącymi służbę kuchenną.** Badanie wykonują stacje sanitarno-epidemiologiczne, jest ono płatne i oczekiwanie na wynik może trwać do dwóch tygodni.

Lekarz przed wydaniem orzeczenia lekarskiego powinien przeprowadzić badanie podmiotowe (wywiad) i przedmiotowe (osłuchanie, sprawdzenie stanu skóry). Ma on prawo także zlecić takie dodatkowe badania, które uzna za konieczne do wydania orzeczenia, np. rentgen klatki piersiowej, morfologię itp. Wszystkie takie badania są płatne, ponieważ nie podlegają one refundacji w ramach NFZ.

Koszt przeprowadzenia badań i wydania orzeczenia powinien być poniesiony przez organizatora wypoczynku korzystającego z pracy wolontariusza. Placówki medycyny pracy i stacje sanitarno-epidemiologiczne wystawiają faktury.

Częstość badań sanitarno-epidemiologicznych nie jest regulowana przez żaden przepis prawny. Zakłada się, że o dacie ważności orzeczenia decyduje lekarz na podstawie informacji od badanego i charakteru wykonywanej pracy. Można się spotkać z różnymi wyznaczanymi terminami - najczęściej jest to od roku do trzech lat.

Komentarz:

Zgodnie z ustawą z 5 grudnia 2008 r. o zapobieganiu i zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi, minister właściwy do spraw zdrowia jest zobowiązany do określenia w drodze rozporządzenia:

- 1) zakażeń i chorób zakaźnych, w przypadku wystąpienia których lub podejrzenia wystąpienia przeprowadza się obowiązkowe badania sanitarno-epidemiologiczne,*
 - 2) rodzajów obowiązkowych badań sanitarno-epidemiologicznych oraz terminów przeprowadzania tych badań,*
 - 3) sposobu dokumentowania badań oraz sposobów dokumentowania wyników tych badań,*
 - 4) wzoru karty badań dla celów sanitarno-epidemiologicznych i wzór orzeczenia lekarskiego,*
 - 5) rodzajów prac, przy wykonywaniu których istnieje możliwość przeniesienia zakażenia lub choroby zakaźnej na inne osoby,*
 - 6) sposobu postępowania z osobą, u której stwierdzono przeciwwskazania do wykonywania prac.*
- Dotąd jednak nie zostało wydane rozporządzenie o którym mowa powyżej. Dlatego w zakresie przepisów normujących badania sanitarno-epidemiologicznych istnieje sporo niejasności.*

Bezpieczeństwo zdrowotne i opieka medyczna

Opieka medyczna na obozie

Nie ma aktu prawnego regulującego kwestie konkretnego sposobu organizacji opieki medycznej w ramach wycieczki, która powinna zostać zapewniona jego uczestnikom.

Przepisy jedynie mówią, że **organizator wycieczki dzieci i młodzieży ma obowiązek zagwarantować dostęp do opieki medycznej.**

Może to zrobić:

- w ramach świadczeń publicznej opieki zdrowotnej,
- na podstawie umowy (wolontariackiej, zlecenia, o pracę) zawartej z lekarzem, pielęgniarką lub ratownikiem medycznym.

W przypadku obozów pod namiotami należy zapoznać się z **Instrukcją Głównego Inspektora Sanitarnego z czerwca 2016 r.** w sprawie wymagań higieniczno-sanitarnych dla stacjonarnych obozów pod namiotami. Rozdział VII tej instrukcji dotyczy opieki medycznej.

1. Uczestnikom obozu należy zapewnić dostęp do opieki medycznej. Zapewnienie opieki medycznej polega na stworzeniu warunków do szybkiego udzielenia fachowej pomocy medycznej w razie potrzeby.
2. Organizator wycieczki ocenia konieczność zapewnienia w miejscu wycieczki obecności osoby mogącej udzielać świadczeń zdrowotnych, posiadającej wymagane kwalifikacje potwierdzone odpowiednimi dokumentami (np. lekarz, pielęgniarka, ratownik medyczny), biorąc w szczególności pod uwagę odległość od zakładu opieki zdrowotnej (przychodni, szpitala).
3. Do obowiązków osób udzielających świadczeń zdrowotnych należy prowadzenie dokumentacji medycznej.
4. Wszyscy wychowawcy (instruktorzy) powinni być przeszkoleni w zakresie udzielania pomocy przedmedycznej.
5. Komendant obozu zapewnia możliwość izolowania i opieki nad osobami podejrzanymi o choroby zakaźne.

Komentarz:

Według powyższego, to komendant obozu decyduje o tym, czy istnieje konieczność zapewnienia na miejscu obozu osoby mogącej udzielać świadczeń zdrowotnych, czy odległość do najbliższej przychodni czy szpitala jest na tyle niewielka, że wystarczy aby w razie potrzeby szybko udzielić fachowej pomocy medycznej w placówce ochrony zdrowia. Oczywiście zapewnienie opieki medycznej bezpośrednio na terenie obozu jest rozwiązaniem lepszym i bezpieczniejszym, ale wiąże się z kosztami.

Organizator obozu powinien znać adresy, telefony, godziny przyjęć oraz zakres świadczeń udzielanych w najbliższej przychodni i szpitalu. Przed wyjazdem na obóz trzeba sprawdzić nie tylko to, gdzie znajduje się najbliższa przychodnia i szpital, ale także apteka i dentysta. Można rozważyć powiadomienie przychodni czy szpitala o prowadzonym obozie.

Kto może sprawować opiekę medyczną na obozie?

Osobami uprawnionymi do udzielania świadczeń zdrowotnych są:

- lekarz,
- pielęgniarka,
- ratownik medyczny.

Każda z tych osób ma oczywiście inne kwalifikacje i co za tym idzie inne możliwości działania. W pewnym uproszczeniu, diagnozowanie chorób oraz zlecenie podania leków jest zastrzeżone wyłącznie dla lekarza, choć istnieje wykaz leków, o których podaniu może samodzielnie zdecydować pielęgniarka. Wykonywanie czynności zastrzeżonych dla lekarza jest ustawowo zabronione dla osób nie będących lekarzami. W przypadku pielęgniarki zapis prawny jest trochę inny i zastrzega dla osoby z uprawnieniami pielęgniarki-pielęgniacza wyłączność czynności wykonywanych **zawodowo**. Czyli doraźnie, niezawodowo, ktoś inny (wychowawca) też ma prawo podać leki zlecone przez lekarza.

Zlecenie podawania leków musi być udokumentowane, np. poprzez pisemną dyspozycję od rodziców określającą rodzaj leku, dawkowanie, okres leczenia, porę dnia lub okoliczności w jakich należy podać lek (np. wystąpienie duszności). Najbezpieczniej jest, gdy rodzice przełożą osobie odpowiedzialnej za opiekę medyczną lub wychowawcy zlecenie lekarskie, które określa nazwę leku, dawkę oraz częstotliwość dawkowania i okres leczenia.

Lek powinien być dostarczony w oryginalnym opakowaniu, podpisany imieniem i nazwiskiem dziecka. Lek powinien być przechowywany w miejscu zabezpieczonym przed dostępem osób nieupoważnionych, w temperaturze i warunkach przechowywania określonych przez producenta. Zakres uprawnień zawodowych ratownika medycznego jest ograniczony do podejmowania działań w sytuacjach nagłego zagrożenia życia lub zdrowia.

Osoba odpowiedzialna za opiekę medyczną na obozie musi mieć uprawnienia zawodowe, ale nie musi prowadzić własnej działalności gospodarczej, np. zarejestrowanej praktyki lekarskiej lub pielęgniarskiej. Może wykonywać swoje obowiązki, na przykład, na podstawie umowy wolontariackiej albo umowy cywilnoprawnej.

Jak widać z powyższego, do udzielania świadczeń medycznych na obozie **nie jest** uprawniony student medycyny, farmaceuta, ratownik harcerski (po kursie HSR).

Zakres obowiązków osoby sprawującej opiekę medyczną na obozie

Przykład:

- Sprawowanie całodobowo opieki medycznej nad uczestnikami i kadrą obozu.
- Nadzór nad podawaniem uczestnikom leków stale przyjmowanych (wg zaleceń od rodziców lub lekarza).
- Wyjazdy z osobami potrzebującymi pomocy zdrowotnej do przychodni lub szpitala.
- Prowadzenie dokumentacji udzielonych porad (dzień, godzina, osoba, problem zdrowotny, zastosowane leczenie, zalecenia, ew. kiedy ponowna kontrola, kiedy ma się zgłosić).
- Dbanie o czystość w ambulatorium i ew. izbie chorych.
- Dbanie o właściwe przechowywanie leków (zwł. w odpowiedniej temperaturze, zabezpieczone przed kurzem), a także zabezpieczenie leków przed dziećmi (dotyczy zwłaszcza leków silnie działających, które powinny być zamykane).

- Prowadzenie odrębnej ewidencji osób u których stwierdzono kleszcza (dzień, osoba, miejsce ukąszenia, czy jest odczyn zapalny, jak duży, czy są jakieś objawy ogólne np. gorączka, czy kleszcz został wyjęty w całości, zalecenia).
- Sprawdzenie czystości skóry i włosów pierwszego lub drugiego dnia obozu.

Komentarz:

Wbrew niektórym twierdzeniom, przeprowadzenie u uczestników obozu kontroli czystości skóry i włosów jest legalne. Ze względu na powszechnie występującą latem wszawicę jest to bardzo wskazane. Oczywiście należy przestrzegać zasad intymności podczas badania (kontrola indywidualna w wydzielonym pomieszczeniu) i poufności co do wyników badań. Innym słowy, nie wolno ustawić dzieci w szeregu i po kolei sprawdzać czystości przy wszystkich. Dziecko samo może powiedzieć kolegom, że ma wszy, ale kadrze obozu rozpowiadać o tym nie wolno.

Można ten zakres obowiązków rozszerzyć przykładowo o:

- Pobieranie próbek żywnościowych oraz nadzór nad ich przechowywaniem.
- Okresowe inspekcje sanitarne na terenie obozów (po uzgodnieniu z komendantami obozów)
 - zwracanie uwagi na czystość, porządek w namiotach i na terenie, zwracanie uwagi na resztki jedzenia (niedopuszczalne jest przetrzymywanie jedzenia w obozach).
- Okresowe inspekcje latryn i umywalni -czy jest porządek.
- Przypilnowanie (np. przypomnienie komendantom) aby dzieci wyrzuciły po przyjeździe na obóz stare kanapki i inne łatwo psujące się produkty - dotyczy zwłaszcza sucharów, które lubią „chomikować” jedzenie w torbach.
- Zaliczanie wymagań dzieciom do sprawności „higienista”.

Spotkanie przedobozowe

Na takim spotkaniu można przedstawić osobę, która będzie sprawowała opiekę medyczną nad dziećmi podczas obozu. Rodzice mają wtedy możliwość porozmawiania z taką osobą i wyjaśnienia wątpliwości. Należy także zobowiązać rodziców aby przy wypełnianiu karty uczestnika podali wszystkie istotne dane dotyczące dziecka, a szczególnie dokładnie informacje zdrowotne. Zdarza się bowiem, że rodzice z obawy o to że dziecko nie zostanie zabrane na obóz zatajają pewne bardzo ważne informacje (np. że dziecko ma zdiagnozowaną padaczkę, chorobę serca itp.).

Informacje o zdrowiu uczestników

Zapoznanie się z informacjami o zdrowiu uczestników, które zawarte są w kartach uczestników daje obraz ewentualnych zagrożeń. Warto aby osoba sprawująca opiekę zdrowotną na obozie wynotowała sobie istotne problemy (np. dzieci z alergiami, chorobami przewlekłymi, specjalnymi potrzebami zdrowotnymi). Oczywiście trzeba mieć na uwadze to, że dane takie należą do danych szczególnie wrażliwych i należy je chronić przed osobami trzecimi.

Apteczka obozowa

Czym innym jest obozowa apteczka pierwszej pomocy a czym innym „apteczka obozowa” rozumiana jako apteczka w dyspozycji osoby sprawującej opiekę medyczną.

W zależności od tego, kto sprawuje opiekę medyczną, inna będzie zawartość takiej apteczki.

Jeżeli korzystamy ze starej apteczki to oczywiście musimy przejrzeć jej zawartość, wyrzucić to, co jest przeterminowane albo zachodzi podejrzenie utraty jakości. Na to miejsce trzeba zakupić nowe środki, najlepiej o długiej dacie ważności, tak aby można je było wykorzystywać ew. po obozie.

W ogólnodostępnej apteczce pierwszej pomocy nie może być leków. Powinny znajdować się tam środki, które będą przydatne przy udzielaniu skutecznej pomocy w nagłych przypadkach, przede wszystkim związanych z urazami.

Ambulatorium

Przy projektowaniu i budowie obozu należy pamiętać o wygodnym i logicznym umiejscowieniu ambulatorium. Powinno ono być w miejscu łatwo dostępnym, odpowiednio oznakowane. Na niektórych obozach można spotkać dzwoneczek umiejscowiony przy wejściu do ambulatorium, którym osoba potrzebująca pomocy powiadamia, że przyszła.

Dobrze jest gdy ambulatorium znajduje się blisko namiotu, w którym śpi osoba odpowiedzialna za sprawowanie opieki na obozie.

Zazwyczaj ambulatorium znajduje się w osobnym, dużym namiocie. Powinno być ono wyposażone w łóżko, czyli w warunkach obozowych jest to najczęściej kanadyjka.

Łóżko powinno być przykryte prześcieradłem (praktyczne są fizelinowe jednorazowe prześcieradła). Może być mała poduszcзка i koc. W ambulatorium przydatny jest stolik i regał, a także zamykana szafka na leki, w tym te zlecone przez rodziców.

W warunkach obozowych zazwyczaj nie ma zamykanej szafki i wykorzystuje się np. niewielką skrzynię zamykaną na kłódkę. Ponieważ na obozie jest zazwyczaj dużo kurzu i sporo owadów, wszystkie wyroby medyczne warto trzymać w zamykanych plastikowych pojemnikach.

W ambulatorium powinien się znajdować pojemnik lub worek na odpady medyczne, najlepiej czerwony, bo czasem sanepid takiego koloru wymaga. W ambulatorium trzeba zorganizować stanowisko do mycia rąk. Trzeba przy tym pamiętać o zapewnieniu czystej wody. Wstęp do ambulatorium powinien być ograniczony. Najlepiej jeśli taki namiot urządza osoba sprawująca opiekę medyczną.

Trzeba zadbać o dobre, bezpieczne i łatwe w użyciu źródło światła. Ponieważ mamy na rynku sporo latarek i lamp LED, nie powinno być z tym dziś kłopotu.

Izba chorych, zwana niekiedy izolatką

Izby chorych powinny być dwie - jedna dla dziewcząt, a druga dla chłopców.

Jeśli obóz jest mały, może to być jeden namiot, ale z wyraźnym oddzieleniem między częścią damską i męską. Izolatka powinna być wyposażona w łóżka z pościelą (co na naszych obozach sprowadza się praktycznie do prześcieradła, bo uczestnik i tak przyjdzie ze swoim śpiworem) i stolik, półkę lub wieszak na rzeczy osobiste. Konieczna jest zmiana pościeli osób chorych, dlatego przydają się jednorazowe prześcieradła.

Z praktycznych doświadczeń: niekiedy inspekcja sanitarna akceptuje deklarację, że obóz (zwłaszcza niewielki) dysponuje w magazynie przygotowanym na ten cel namiotem i wyposażeniem i izba chorych zostanie postawiona w razie potrzeby.

Dokumentacja medyczna

Do obowiązków osób udzielających świadczeń zdrowotnych należy prowadzenie dokumentacji medycznej. Najczęściej jest to zwykły zeszyt, w którym odnotowuje się na bieżąco udzielone porady i wykonane zabiegi (np. wyjęcie kleszcza).

Bezpieczeństwo i higiena pracy

BHP - ryzyko jakie niesie za sobą wykonywanie zleconych czynności - bezpieczeństwo prac, używanie środków chemicznych; prace na wysokości

Ilekcio w niniejszym dokumencie mowa jest o Rozporządzeniu BHP należy przez to rozumieć rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 26 września 1997 r. w sprawie ogólnych przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy (Dz.U.2003.169.1650 t.j. z dnia 2003.09.29 z późn. zm.)

Co to jest BHP?

Zwrot „BHP” oznacza bezpieczeństwo i higienę pracy, czyli zbiór przepisów oraz zasad dotyczących bezpiecznego wykonywania różnorodnych czynności, których przestrzeganie ma zapobiegać wypadkom oraz chorobom zawodowym. Przepisy BHP określają także warunki pracy, które mają zapewnić pracownikom higieniczne środowisko pracy.

Aby odpowiednio zorganizować obóz oraz śródroczną pracę drużyn obowiązkowo należy zapoznać się z aktualnie obowiązującymi przepisami prawa powszechnego oraz przepisami wewnętrznymi Związku Harcerstwa Polskiego.

Praca wolontariuszy

Podstawa prawna: Ustawa z 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz.U. z 2014 r., poz. 1118 ze zm.).

Na podmiocie korzystającym ze świadczeń wolontariuszy ciąży obowiązek przekazywania tym wolontariuszom informacji o ryzyku dla zdrowia i bezpieczeństwa związanym z wykonywanymi świadczeniami oraz o zasadach ochrony przed zagrożeniami. Odpowiedni zakres informacji powinna przekazać osoba, która legitymuje się ukończonym wymaganym szkoleniem w dziedzinie bezpieczeństwa i higieny pracy, posiadająca zasób wiedzy, doświadczenia zawodowego oraz predyspozycje dydaktyczne zapewniające właściwe przekazanie wymaganych informacji.

Wolontariusz powinien być poinformowany w szczególności o ewentualnym występowaniu następujących czynników ryzyka dla zdrowia i bezpieczeństwa związanych z wykonywanymi świadczeniami:

- 1) występujących w środowisku wykonywania świadczenia czynnikach szkodliwych, uciążliwych i niebezpiecznych. Należą do nich:
 - a) Czynniki fizyczne (np.: poruszające się maszyny i mechanizmy, ruchome elementy urządzeń technicznych, naruszenie konstrukcji, powierzchnie na których jest możliwy upadek, ostrza, ostre krawędzie, wystające elementy, temperatura powierzchni wyposażenia technicznego i materiałów, położenie stanowiska pracy w stosunku do powierzchni ziemi lub podłogi pomieszczenia, prąd elektryczny, pożar, wybuch);
 - b) Czynniki chemiczne (np.: w zależności od działania na organizm: toksyczne, żrące, drażniące, uczulające, rakotwórcze, mutagenne, upośledzające czynności rozrodcze; w zależności od sposobów wchłaniania: przez drogi oddechowe, przez skórę i błony śluzowe, przez przewód pokarmowy);

- c) Czynniki biologiczne - (np.: drobnoustroje- bakterie, wirusy, grzyby, pierwotniaki, wewnętrzne pasożyty ludzkie, mogące być przyczyną zakażenia, alergii bądź zatrucia);
 - d) Czynniki psychofizyczne - (np.: obciążenie nerwowo - psychiczne, w tym obciążenie umysłu, niedociążenie lub przeciążenie percepcyjne, obciążenie emocjonalne);
- 2) możliwości wpływu oddziaływania środowiska pracy, w którym jest wykonywane świadczenie pracy, w szczególności niekorzystnych skutkach zdrowotnych będących wynikiem zagrożeń występujących w środowisku lub związanych ze sposobem wykonywania pracy,
 - 3) zdarzeniach wypadkowych i przyczynach je powodujących,
 - 4) bezpiecznych i higienicznych warunkach wykonywania świadczeń.

W ramach realizacji obowiązku zapewniania bezpiecznych i higienicznych warunków wykonywania świadczeń w szczególności koniecznym jest - na zasadach dotyczących pracowników - wyposażenie wolontariuszy w odzież i obuwie robocze (jeżeli przemawiają za tym względy bezpieczeństwa i higieny pracy) oraz w zależności od rodzaju świadczeń i zagrożeń związanych z ich wykonywaniem - odpowiednie środki ochrony indywidualnej.

Komendy poszczególnych chorągwi prowadzą dla kadry kierowniczej obozów szkolenia przygotowujące do pełnionej funkcji, obejmujące także zagadnienia bezpieczeństwa.

Bezpieczne wykonywanie czynności

Najważniejsze elementy bezpiecznego wykonywania czynności:

- 1) odpowiednia organizacja pracy,
- 2) dobór narzędzi i materiałów,
- 3) omówienie z grupą wykonawców przebiegu prac,
- 4) wskazanie mogących wystąpić zagrożeń,
- 5) ustalenie miejsca rozmieszczenia urządzeń (np. urządzeń obozowych),
- 6) właściwe przechowywanie i konserwacja sprzętu i materiałów,
- 7) odpowiednie rozplanowanie sprzętu w magazynie (zasada odpowiedniej nośności regałów; odpowiednie ich przytwierdzenie; zwrócenie szczególnej uwagi na obciążenie; stosowanie zasady ergonomii - najcięższe rzeczy na dolnych półkach, najlżejsze na górnych),
- 8) właściwy transport sprzętu - należy zwrócić szczególną uwagę na ciężki sprzęt i normy dotyczące dźwigania ciężarów - szczegółowo określa to rozporządzenie *Rady Ministrów z dnia 24 sierpnia 2004 r. w sprawie wykazu prac wzbronionych młodocianym i warunków ich zatrudniania przy niektórych z tych prac*,
- 9) w miarę możliwości elementy budowanych urządzeń obozowych należy łączyć za pomocą sznura lub śrub a nie gwoździ.

Osobom wykonującym pracę należy zapewnić:

- 1) krótkie, ale za to częste przerwy,
- 2) odpowiednie miejsce do odpoczynku - najlepiej zadaszone i osłonięte od wiatru, np. poprzez zawieszenie kawałka rozciągniętego brezentu, płótna namiotowego,
- 3) możliwość umycia się i zmiany odzieży,
- 4) dostarczenie energii w postaci kalorycznych posiłków.

Jeśli przez „osoby wykonujące pracę” rozumiemy pracowników, to przerwy również są regulowane w Kodeksie Pracy i wydanym do niego rozporządzeniem:

- 1) jeżeli dobowy wymiar czasu pracy pracownika wynosi co najmniej 6 godzin, pracownik ma prawo do przerwy w pracy trwającej co najmniej 15 minut;

- 2) jeżeli pracownik pracuje przy komputerze (przy monitorze) - 5 minut przerwy w każdej godz. Pracy.

Wykonywanie prac na wysokości.

Prace na wysokości to prace wykonywane co najmniej 1 metr nad poziomem powierzchni podłogi lub ziemi. Mogą je wykonywać młodociani w wieku powyżej 17 roku życia, jednakże na wysokości do 10 metrów, w wymiarze do 2 godzin na dobę, pod warunkiem pełnego zabezpieczenia przed upadkiem i wyłączeniem innych zagrożeń oraz spełnieniu innych warunków pracy na wysokościach, w szczególności określonych w Rozdziale 6, punkt E. Rozporządzenia BHP.

Prace na wysokości mogą wykonywać jedynie osoby, które posiadają odpowiednie przeszkolenie, przy wykorzystaniu środków ochrony indywidualnej (np. kask, szelki, linki, samohamowacze - wszystkie atestowane) zawsze w asekuracji drugiej osoby. Prace na wysokości traktowane są jako prace szczególnie niebezpieczne w rozumieniu przepisów prawa państwowego. Wolontariusz nie posiadający badań wysokościowych nie może wykonywać prac na wysokości, bo są one szczególnie niebezpieczne. Rozumie się to przez analogię - skoro nie może takich prac wykonywać pracownik nie posiadający badań, to tym bardziej wolontariusz.

Środki chemiczne

Przy pracach z wykorzystaniem środków chemicznych, np. środków czystości, detergentów, rozpuszczalników, rozcieńczalników, farb, klejów, żywic, laminatów, lakierów itp. lub środków tworzących pyły, należy stosować obowiązkowo odzież i obuwie robocze oraz środki ochrony indywidualnej w postaci np. rękawic, okularów czy masek. Należy zapewnić bardzo dobre warunki wentylacji - prace najlepiej wykonywać na świeżym powietrzu. Środki chemiczne przechowuje się w szczelnych i zabezpieczonych pojemnikach, dokładnie oznakowanych i opisanych, do których dostęp mogą mieć tylko uprawnione i upoważnione osoby. Nie wolno przechowywać i stosować produktów, których termin ważności minął. Środki chemiczne przechowuje się tylko i wyłącznie w oryginalnych pojemnikach - nigdy nie należy ich przechowywać w pojemnikach od napojów i żywności. Należy ściśle przestrzegać sposobu użycia podanego na etykiecie lub opakowaniu. Środków chemicznych nie wolno mieszać ze sobą, chyba, że zezwala na to producent. Należy dopilnować, aby osoby pracujące ze środkiem chemicznym nie spożywały żadnych pokarmów ani płynów podczas prac z ich wykorzystaniem oraz w pobliżu miejsca ich magazynowania.

Czynności przy użyciu środków chemicznych sklasyfikowanych jako preparaty/substancje niebezpieczne mogą wykonywać jedynie osoby, które ukończyły 18 lat. Osoby te muszą zapoznać się z Kartą charakterystyki substancji niebezpiecznej, którą otrzymamy np. od sprzedawcy, czy też producenta lub importera.

Karta charakterystyki substancji niebezpiecznej zawiera między innymi:

- 1) Identyfikację substancji (preparatu) i identyfikację producenta (dystrybutora);
- 2) Identyfikację zagrożeń;
- 3) Skład preparatu;
- 4) Informację o sposobie udzielania pierwszej pomocy;
- 5) Postępowanie w przypadku pożaru;
- 6) Postępowanie w przypadku niezamierzonego uwolnienia do środowiska;
- 7) Postępowanie z substancją (preparatem) w używaniu i magazynowaniu;
- 8) Metody kontroli zagrożenia, konieczne środki ochrony indywidualnej;

- 9) Właściwości fizyczne i chemiczne;
- 10) Stabilność i reaktywność;
- 11) Informacje toksykologiczne;
- 12) Informacje ekologiczne;
- 13) Postępowanie z odpadami;
- 14) Informacje o transporcie;
- 15) Informacje o przepisach prawnych;
- 16) Inne informacje.

Przykładowe zagrożenia wypadkowe i zagrożenia dla zdrowia występujące na obozie i w pracy śródrocznej

Zagrożenia	Możliwe źródła zagrożeń	Możliwe skutki zagrożeń	Środki profilaktyczne
Powierzchnie	- Śliskie lub nierówne podłogi wewnątrz budynku (np. uskoki, ubytki nawierzchni) - Powierzchnie na zewnątrz i w miejscu obozowania (nierówności terenu, wystające korzenie itp.)	Pottłuczenia, złamania kończyn, urazy wewnętrzne, wstrząśnienie mózgu	Utrzymywanie porządku w pomieszczeniu i na drogach komunikacji wewnętrznej, stosowanie odpowiedniego obuwia, zachowanie szczególnej ostrożności przy poruszaniu się
Różnica poziomów	- Przemieszczanie się po schodach	Złamania kończyn, uszkodzenia kręgosłupa, pottłuczenia, urazy	Stosowanie odpowiedniego obuwia, zachowanie ostrożności przy wchodzeniu i schodzeniu ze schodów, stosowanie zabezpieczeń antypoślizgowych na schodach zewnętrznych
Ograniczone przestrzenie	- Zatarasowane przejścia, - Źle ustawione stoły i sprzęt itp. wewnątrz pomieszczeń	Pottłuczenia	Dbanie o porządek, właściwa organizacja poszczególnych stanowisk w pomieszczeniu, zachowanie ostrożności
Obciążenie fizyczne	- Długotrwała praca przy komputerze, - Długotrwałe prowadzenie pojazdu	Bóle mięśniowe, zwyrodnienia kręgosłupa i stawów	Stosowanie przerw w pracy, okresowa zmiana rodzaju zajęć, ergonomiczne stanowisko pracy biurowej zgodne z przepisami, ergonomicznie urządzone wnętrze samochodu
Nieodpowiednie oświetlenie	- Zbyt intensywna praca przy komputerze, - Źłe oświetlenie, - Wielogodzinne prowadzenie samochodu	Oslabienie wzroku, bóle oczu, łzawienie	Przestrzeganie instrukcji stanowiskowej dotyczącej m.in. ustawienia monitora, właściwego oświetlenia itd., stosowanie przerw w pracy, czasowa zmiana rodzaju zajęć, stosowanie odpowiednich przerw w trakcie długotrwałego prowadzenia pojazdu
Porażenie prądem	-Przetarte przewody zasilające urządzenia elektryczne, - Przebicie elektryczne do obudowy urządzenia, - Podłączenie urządzeń niezgodnie z przepisami	Śmierć	Bieżąca kontrola stanu izolacji przewodów, stosowanie właściwej ochrony przeciwporażeniowej (m.in. wyłączników różnicowoprądowych), okresowa kontrola instalacji elektrycznej,

			przestrzeganie przepisów dotyczących obsługi urządzeń elektrycznych
Pożar	<ul style="list-style-type: none"> - Duże ilości dokumentów, - Zwarcie instalacji elektrycznej, - Nieostrożne obchodzenie się z otwartym ogniem, - Niesprawna instalacja w samochodzie 	Śmierć, poparzenia	Przestrzeganie instrukcji ppoż., właściwe zabezpieczenie w sprzęt przeciwpożarowy - zgodnie z przepisami, dbanie o systematyczne przeglądy samochodu i sprawność instalacji elektrycznej
Hałas	<ul style="list-style-type: none"> - Urządzenia zainstalowane w biurze, - Odgłosy dochodzące z zewnątrz, - Hałas spowodowany przez silnik samochodu i inne pojazdy w trakcie podróży służbowej, - Gwar spowodowany przebywaniem z podopiecznymi 	Napięcie nerwowe, zmęczenie psychiczne	Dążenie, by nie kumulowała się praca wszystkich „głośnych” urządzeń, ograniczenie hałasu - gdy to konieczne - dochodzącego z ulicy, dbanie o to, by natężenie hałasu w środowisku pracy było zgodne z normami, dbanie o to, by używany samochód był sprawny technicznie
Obciążenie emocjonalne	<ul style="list-style-type: none"> - Obawa przed niezadowolaniem przełożonych, - Odpowiedzialność za powierzone dzieci i młodzież, 	Nerwice, bezsenność, choroby serca i układu pokarmowego	Zapewnienie właściwej atmosfery w pracy, częste życzliwe rozmowy pomiędzy przełożonymi i podwładnymi, zapewnienie przerw w pracy i właściwego wypoczynku, zgodnie z k.p., spotkania integracyjne Zapewnienie wykonywania pracy zgodnie z przepisami przy maksymalnym stosowaniu bezpiecznych rozwiązań
Wypadek komunikacyjny	<ul style="list-style-type: none"> - Podróż służbowa samochodem, - Podróż środkami komunikacji publicznej, - Przechodzenie przez jezdnię, - Poruszanie się po drogach 	Śmierć, kalectwo, urazy	Przestrzeganie przepisów o ruchu drogowym, zachowanie szczególnej ostrożności, zachowanie ograniczonego zaufania do innych użytkowników drogi, dbanie o właściwy stan techniczny używanego samochodu
Czynniki biologiczne	<ul style="list-style-type: none"> - Kontakty służbowe z wieloma osobami, - Narażenie na zmienne warunki atmosferyczne 	Choroby układu oddechowego, przeziębienia	Poddawanie się szczepieniom ochronnym, przestrzeganie badań profilaktycznych, stosowanie ubioru odpowiedniego do warunków pogodowych

Warunki mikroklimatyczne	- Temperatura przekraczająca zakres ustalony dla komfortu cieplnego, - Nieodpowiednia wilgotność, - Zła wentylacja	Przeziębienia lub przegrzania, choroby układu oddechowego	Dostosowanie mikroklimatu do subiektywnego odczucia komfortu cieplnego, zależnego nie tylko od temperatury i wilgotności, ale i od sposobu ubierania się i cech osobowych pracowników, zapewnienie właściwej temperatury i wentylacji w samochodzie w czasie podróży
--------------------------	--	---	--

Kwaterka

Kwaterka stanowi odrębną od obozu formę i co do zasady nie jest wypoczynkiem (nie spełnia ustawowej definicji wypoczynku), przez co nie podlega zgłaszaniu w kuratorium niezależnie od udziału w niej osób niepełnoletnich. Zależnie od czasu trwania kwaterka może podlegać *Instrukcji HALiZ* i zgłaszaniu jako forma HALiZ inna niż wypoczynek (stosuje się wtedy *Karty kwalifikacyjne uczestnika formy HALiZ innej niż wypoczynek*).

KWATERKA (przed obozem): przygotowanie przez członków grupy kwatermistrzowskiej podstawowej infrastruktury niezbędnej do rozpoczęcia formy HALiZ. Działania grupy kwatermistrzowskiej winny ograniczać się do niezbędnego minimum - wszystkie prace możliwe do wykonania przez uczestników w ramach przygotowywania miejsca do życia w lesie winny być wykonywane w ramach obozu. Grupa kwatermistrzowska przygotowuje na ogół takie elementy jak kuchnia, latryny, miejsce wykorzystywane do kąpieli - podstawowe, które muszą być obecne już w momencie przyjazdu uczestników.

Pojęcie kwaterki może także obejmować wyjazd grupy uruchamiającej bazę na początku sezonu, jeśli baza posiada infrastrukturę niezależną od poszczególnych korzystających z niej obozów, np. kuchnię, magazyny, miejsce wykorzystywane do kąpieli, przystań dla jednostek pływających itp.

Częścią kwaterki nie są działania z zakresu pionierki obozowej, takie jak budowanie pryczy, urządzenie terenu obozu, zdobnictwo obozowe itd. Są to normalne elementy programu obozu o dużej wartości wychowawczej i winny być one wykorzystywane w procesie wychowawczym jako jeden z głównych aspektów obozowego życia.

KWATERKA (po obozie): porządkowanie lub demontaż przez członków grupy kwatermistrzowskiej infrastruktury wykorzystywanej podczas formy HALiZ. Grupa kwatermistrzowska demontuje, remontuje, likwiduje, przygotowuje do zimowania itd. takie elementy infrastruktury jak kuchnia, namioty, miejsce okazjonalnie wykorzystywane do kąpieli, budynki, domki itd.

Częścią kwaterki poobozowej nie są działania związane z demontażem obozu, z wyjątkiem działań niemożliwych do przeprowadzenia siłami uczestników (np. odpowiedniego przygotowania namiotów do zimowania). Co do zasady, kwaterka poobozowa winna być ograniczona do działań dotyczących infrastruktury wykraczającej poza pojedynczy obóz lub wymagających istotnych umiejętności technicznych. Doprowadzenie terenu, na którym stał obóz, do stanu pierwotnego winno być elementem normalnego programu obozu ze względu na dużą wartość wychowawczą tych działań.

Maszyny i narzędzia

Obowiązki wynikające z przepisów prawa państwowego

Osoba wykonująca jakiegokolwiek świadczenia (wolontariusz) powinna posiadać kwalifikacje i spełniać wymagania odpowiednie do rodzaju i zakresu wykonywanych świadczeń, jeżeli obowiązek posiadania takich kwalifikacji i spełniania stosownych wymagań wynika z odrębnych przepisów. Korzystający z pracy wolontariusza zobowiązany jest zapewnić wolontariuszowi, na dotyczących pracowników zasadach określonych w odrębnych przepisach, bezpieczne i higieniczne warunki wykonywania przez niego świadczeń, w tym w zależności od rodzaju świadczeń i zagrożeń związanych z ich wykonywaniem - odpowiednie środki ochrony indywidualnej;

Musimy zdać sobie sprawę, że coraz częściej używamy, w pracy harcerskiej, różnego rodzaju narzędzi mechanicznych, i że wiąże się z tym przestrzeganie wymagań, które określone zostały w rozporządzeniu *Ministra Gospodarki z dnia 21 października 2008 r. w sprawie zasadniczych wymagań dla maszyn (Dz.U.2008.199.1228 z dnia 2008.11.07 z późn. zm.)* wdrażającym do polskiego prawa postanowienia dyrektywy Parlamentu Europejskiego. Do maszyn, ogólnie ujmując, zalicza się urządzenie, które posiada mechanizm napędowy inny niż bezpośrednio wykorzystujący siłę mięśni ludzkich bądź zwierzęcych składający się ze sprzężonych części albo elementów, z których przynajmniej jedna jest ruchoma, połączonych w całość mającą konkretne zastosowanie.

W pracy harcerskiej do najczęściej używanych maszyn zaliczyć można między innymi: wiertarkę, wkrętarke, wyrzynarkę, piłę łańcuchową, piłę tarczową, agregat prądotwórczy itp. Wszystkie maszyny powinny spełniać określone prawem wymagania w zakresie bezpieczeństwa i ochrony zdrowia.

Przykładowe elementy bezpieczeństwa w maszynach:

- Maszyna przenośna powinna być tak zaprojektowana, wykonana lub wyposażona, aby wyeliminować ryzyko przypadkowego uruchomienia lub kontynuowania działania po zwolnieniu uchwytów przez operatora, a jeżeli spełnienie tego wymagania nie jest technicznie możliwe - należy stosować równorzędne środki zabezpieczające.
- Konstrukcja maszyny przenośnej trzymanej w rękę powinna w koniecznych przypadkach pozwalać na wzrokową kontrolę strefy niebezpiecznej i kontrolę kontaktu narzędzia (np. wiertła, tarczy szlifierskiej) z obrabianym materiałem.
- W razie potrzeby powinna istnieć możliwość wyposażenia urządzenia w osłonę lub osłony chroniące przed odpryskami, a odpowiednia osłona lub osłony muszą być dostarczone przez producenta maszyny.
- Do każdego egzemplarza maszyny przenośnej trzymanej w rękę lub prowadzonej ręcznie powinna być dołączona instrukcja obsługi maszyny.
- Przenośne maszyny i inne narzędzia ręczne z napędem mechanicznym powinny być odpowiednio zabezpieczone przed przypadkowym dotknięciem części czynnych.
- Ponadto nie powinny się nadmiernie nagrzewać podczas normalnego użytkowania, a przypadkowa zmiana nastawienia parametrów i urządzeń sterujących nie powinna być możliwa.
- Wszystkie przenośne maszyny (narzędzia) powinny być odporne na działanie wilgoci występującej w normalnych warunkach.

Instrukcje bezpieczeństwa i higieny pracy:

Przed rozpoczęciem czynności należy udostępnić wolontariuszom, do stałego korzystania, aktualne instrukcje bezpieczeństwa i higieny pracy dotyczące:

- stosowanych procesów technologicznych oraz wykonywania prac związanych z zagrożeniami wypadkowymi lub zagrożeniami zdrowia pracowników;
- obsługi maszyn i innych urządzeń technicznych;
- postępowania z materiałami szkodliwymi dla zdrowia i niebezpiecznymi;
- udzielania pierwszej pomocy.

Instrukcje powinny w sposób zrozumiały wskazywać czynności, które należy wykonać przed rozpoczęciem danej pracy, zasady i sposoby bezpiecznego wykonywania pracy, czynności do wykonania po jej zakończeniu oraz zasady postępowania w sytuacjach awaryjnych stwarzających zagrożenia dla życia lub zdrowia pracowników.

Instrukcje dotyczące prac związanych ze stosowaniem niebezpiecznych substancji i preparatów chemicznych powinny uwzględniać informacje zawarte w kartach charakterystyki tych substancji i preparatów.

Odpowiednie przygotowanie maszyn i narzędzi

Jednym z elementów bezpiecznego wykonywania czynności przy użyciu maszyn i narzędzi jest ich odpowiednie przygotowanie. Praca przy wykorzystaniu rozmaitego sprzętu wymaga szczególnej uwagi, ostrożności, a także znajomości występujących zagrożeń.

Przygotowanie sprzętu jest bardzo istotnym elementem bezpiecznej pracy. Nie wolno używać uszkodzonego lub niesprawnego narzędzia.

W najczęściej używanych maszynach i narzędziach należy zwrócić szczególną uwagę na następujące elementy:

- Urządzenie nie może być uszkodzone (sprawdzić stan kabla zasilającego, obudowy, awaryjnego wyłącznika)
- Elementy służące do cięcia muszą być odpowiednio naostrzone
- Toporek, siekiera, młotek muszą być mocno i sztywno osadzone na trzonku.

Przeszkolenie z bezpiecznego używania maszyn i narzędzi.

Aby bezpiecznie użytkować maszyny i narzędzia, należy zapoznać osobę wykonującą czynności z zasadami bezpiecznego posługiwania się takim sprzętem. Wskazanym byłoby, aby użytkownicy takiego sprzętu dostawali do zapoznania się i podpisania regulamin - zasady posługiwania się maszynami i narzędziami. Takie działania pozwolą na zmniejszenie liczby wypadków podczas prac związanych z działalnością harcerską.

Przy posługiwaniu się narzędziami należy zwrócić uwagę na następujące aspekty:

Przy cięciu piłą:

- Piła obsługiwana w pojedynkę powinna pracować „na pchnięcie”, piła obsługiwana we dwójkę powinna pracować „na pociągnięcie”, co jest opisywane powszechnie znanym określeniem „moja-twoja”.

- Używanie własnej ręki (np. paznokcia) jako wyznacznika położenia brzeszczotu piły przy rozpoczynaniu cięcia jest niedopuszczalne - brzeszczot, zanim zagłębi się w materiał, bardzo lubi „zatańczyć” po powierzchni i zawsze okazuje się, że ręce były zbyt blisko.
- Obowiązkowe używanie rękawic ochronnych na dłoniach podtrzymujących cięty przedmiot.

Przy rąbaniu siekierą (toporkiem):

- Niedopuszczalnym jest prowadzenie narzędzia w dół po łuku, zamiast pionowo.
- Dla redukcji ryzyka, po pierwsze należy stanąć w lekkim rozkroku, po drugie należy pracować całym narzędziem, opuszczając w dół równolegle ostrze i rękojeść. W końcowej fazie można ugiąć nogi (wykonać półprzysiad) - taki sposób jest najbezpieczniejszy.
- Dłonie nie mogą znajdować się poniżej pracującego ostrza. Jak polano nie chce stać, to pokombinuj, obróć je, postaw w innym miejscu, podeprzyj wiórem, przyklej, przybij, przyszyj, zrób cokolwiek ale nie podkładaj rąk!
- Rozłupywanie na elastycznym podłożu (ziemia, ściółka, uniesiona żerdź) jest mało skuteczne i niebezpieczne ze względu na to, że siekiera może odbić.
- Należy używać tylko siekier sztywno osadzonych na rękojeści. Wszelkie próby doraźnych napraw poprzez klinowanie jakimś znalezionym ścinkiem drewna albo, co gorsze, grubym gwoździem, to proszenie się o wypadek. Dla bezpieczeństwa nie wolno też stawać na wprost blisko pracującego rębacza.
- Obuch siekiery (czyli ta część żelaza najdalej od ostrza) nie jest przeznaczony do pracy jako młotek. Tym nie wbija się gwoździ! To znaczy można, ale niszczy się siekiera (bo obuch nie jest hartowany) i krzywią się gwoździe (bo obuch najczęściej jest nierówny).

Przy pracy młotkiem.

- Każdy harcerz przed wyjazdem na swój pierwszy obóz powinien na jakiejś zbiórce samodzielnie wbić kilka gwoździ różnego kalibru, a najlepiej też je wyciągnąć. Prawdopodobnie będą to pierwsze w życiu samodzielnie wbijane gwoździe, ale od czegoś trzeba zacząć.
- Gwoździ nie wbija się we dwie osoby. Ta sama osoba wbija gwoźdź i go podtrzymuje. Jeżeli z jakichś przyczyn potrzebna jest pomoc drugiej osoby, to pomocnik nie może trzymać gwoźdź ręką. Można użyć szczypiec (kombinerek), można użyć dodatkowej deseczki z wąską szczeliną, nie można używać rąk pomocnika.
- Młotkiem należy uderzać po linii prostej a nie po łuku. Nie pracujemy samym nadgarstkiem, tylko opuszczamy rękę wraz z rękojeścią i młotkiem, aby uderzenie było dokładnie w osi wbijanego gwoźdź.

Przykładowe zasady bezpiecznego posługiwania się narzędziami

- Nie wolno używać uszkodzonego lub niesprawnego narzędzia. Toporek, siekiera, młotek muszą być mocno i sztywno osadzone na trzonku.
- Nie wolno pracować toporkiem lub siekierą, gdy na wprost znajduje się inna osoba.
- Drewno należy trzymać w bezpiecznej odległości od miejsca cięcia, rąbania lub wbijania tak, by nie było możliwe przypadkowe uderzenie narzędziem w rękę lub nogi.
- Nie wolno przytrzymywać ręką rozłupywanego kawałka drewna (pieńka, polana), z zamiarem puszczenia drewna w chwili, gdy następuje uderzenie! Drewno musi być stabilnie ustawione lub oparte bez konieczności przytrzymywania.
- Elementy ociosywane należy trzymać powyżej miejsca ociosywania, tak by nie było możliwe uderzenie ostrzem w rękę.

- W czasie rąbania należy stać w lekkim rozkroku.
- Siekierą, toporkiem, młotkiem pracuje się (uderza) prowadząc w dół całe narzędzie razem z rękojeścią. Nie należy pracować „po łuku” poruszając tylko nadgarstkiem nieruchomej ręki.
- Nie wolno ciąć piłą gdy miejsce cięcia jest wyznaczone poprzez przyłożoną rękę. Należy używać w tym celu kawałka drewna, a nie ręki!
- Niedozwolone jest przytrzymywanie wbijanego gwoździa przez drugą osobę. Gwóźdź należy przyłożyć do miejsca wbijania i wcisnąć w drewno lekko postukując młotkiem. Następnie puścić gwóźdź, młotek ująć dalej na trzonku i wbijać. Im dalej od obucha trzymasz młotek, tym siła uderzenia jest większa (ale wtedy trudniej trafić w gwóźdź).
- Nieużywane narzędzia należy odkładać w widoczne miejsca, by uniknąć przypadkowego nadeptnięcia lub upadku na ostrze. Piły przechowuje się w miarę możliwości zębami do dołu. Toporki i siekiery można czasowo przechowywać wbite w pień lub grubą żerdź.
- Gwoździe należy trzymać w naczyniu (wiaderko itp.) Nie należy kłaść gwoździ na ziemi - giną, później są przyczyną zranień. Złe gwoździe wyrzucać do wyznaczonego naczynia. Nie rzucać na ziemię po to, by zebrać później - zawsze jakieś zginą w ściółce.
- Nie wolno pozostawiać bez nadzoru narzędzi leżących na ziemi. Uwaga! Brzeszczoty pił są bardzo wrażliwe na wilgoć! Po zakończonej pracy narzędzia należy schować we właściwe miejsce.

Przy postępowaniu się narzędziami należy zwrócić uwagę na następujące aspekty:

1) wymogi bezpieczeństwa maszyn i innych urządzeń technicznych

Maszyny i inne urządzenia techniczne, zwane dalej "maszynami", powinny spełniać wymagania bezpieczeństwa i higieny pracy, określone w odrębnych przepisach, przez cały okres ich użytkowania.

Montaż, demontaż i eksploatacja maszyn, w tym ich obsługa, powinny odbywać się przy zachowaniu wymagań bezpieczeństwa i higieny pracy oraz ergonomii, uwzględniających instrukcje zawarte w dokumentacji techniczno-ruchowej. Miejsce i sposób zainstalowania oraz użytkowania maszyn powinny uwzględniać minimalizację ryzyka zawodowego, w szczególności poprzez:

- zapewnienie dostatecznej przestrzeni pomiędzy ruchomymi częściami maszyn a ruchomymi lub stałymi elementami otoczenia;
- zapewnienie, aby wszystkie używane lub produkowane materiały bądź energia były w bezpieczny sposób dostarczane i odprowadzane ze stanowiska pracy.

2) elementy sterownicze

Każda maszyna powinna być wyposażona w element sterowniczy przeznaczony do jej całkowitego i bezpiecznego zatrzymywania.

Gdy jest to konieczne w związku z zagrożeniami, jakie stwarza maszyna, i jej nominalnym czasem zatrzymania się, maszyna powinna być wyposażona w urządzenie do zatrzymywania awaryjnego. Elementy sterownicze maszyn mające wpływ na bezpieczeństwo muszą być widoczne i możliwe do zidentyfikowania oraz oznakowane zgodnie z wymaganiami określonymi w Polskich Normach. Elementy sterownicze nie mogą stwarzać jakichkolwiek zagrożeń, w szczególności spowodowanych ich niezamierzonym użyciem.

3) urządzenia ochronne maszyn

Elementy ruchome i inne części maszyn, które w razie zetknięcia się z nimi stwarzają zagrożenie, powinny być do wysokości co najmniej 2,5 m od poziomu podłogi (podestu) stanowiska pracy osłonięte lub zaopatrzone w inne skuteczne urządzenia ochronne, z wyjątkiem przypadków, gdy spełnienie tych wymagań nie jest możliwe ze względu na funkcję maszyny.

Pasy, łańcuchy, taśmy, koła zębate i inne elementy układów napędowych oraz części maszyn zagrażające spadnięciem, znajdujące się nad stanowiskami pracy lub przejściami na wysokości ponad 2,5 m od poziomu podłogi, powinny być osłonięte co najmniej od dołu trwałymi osłonami.

Ostony stosowane na maszynach powinny uniemożliwiać bezpośredni dostęp do strefy niebezpiecznej. Ostony niepełne (wykonane z siatki, blachy perforowanej, prętów itp.) powinny znajdować się w takiej odległości od elementów niebezpiecznych, aby przy danej wielkości i kształcie otworów nie było możliwe bezpośrednie dotknięcie tych elementów. Odległości bezpieczeństwa określają Polskie Normy.

Maszyny powinny być oznakowane znakami i barwami bezpieczeństwa, zgodnie z wymaganiami określonymi w załączniku nr 1 do rozporządzenia oraz w Polskich Normach.

4) utrzymywanie maszyn i narzędzi w stanie sprawności technicznej

Maszyny i narzędzia oraz ich urządzenia ochronne powinny być utrzymywane w stanie sprawności technicznej i czystości zapewniającej użytkowanie ich bez szkody dla bezpieczeństwa i zdrowia osób obsługujących oraz stosowane tylko w procesach i warunkach, do których są przeznaczone.

5) wady lub uszkodzenia maszyn

O dostrzeżonych wadach lub uszkodzeniach maszyny należy niezwłocznie zawiadomić przełożonego.

Maszyny, których uszkodzenie stwierdzono w czasie pracy, powinny być niezwłocznie zatrzymane i wyłączone z zasilania energią. Wznowienie pracy maszyny bez usunięcia uszkodzenia jest niedopuszczalne.

Maszyny niesprawne, uszkodzone lub pozostające w naprawie powinny być wycofane z użytkowania oraz wyraźnie oznakowane tablicami informacyjnymi i zabezpieczone w sposób uniemożliwiający ich uruchomienie.

6) obsługa maszyn w ruchu lub maszyn z ruchomymi elementami

Maszyn będących w ruchu nie wolno naprawiać, czyścić i smarować, z wyjątkiem smarowania za pomocą specjalnych urządzeń określonych w dokumentacji techniczno-ruchowej.

Osoby pracujące przy obsłudze maszyn z ruchomymi elementami nie mogą pracować w odzieży z luźnymi (zwisającymi) częściami, jak np. luźno zakończone rękawy, krawaty, szaliki, poły, oraz bez nakryć głowy okrywających włosy.

7) obsługa, naprawa, remont lub konserwacja maszyn powodujące zagrożenia dla bezpieczeństwa lub zdrowia pracowników

Jeżeli obsługa, naprawa, remont lub konserwacja maszyn powoduje zagrożenia dla bezpieczeństwa lub zdrowia osób je obsługujących należy zapewnić, aby czynności te wykonywane były przez osoby upoważnione i posiadające odpowiednie przygotowanie.

W czasie ruchu maszyny niedopuszczalne jest ręczne zakładanie i zrzucanie pasów pędnych, lin i taśm. Czynności te mogą być wykonywane wyłącznie przy użyciu specjalnych urządzeń przeznaczonych do tego celu.

Pędnie powinny posiadać urządzenia do zawieszania pasów pędnych zapobiegające zetknięciu się zrzuconych pasów, lin lub taśm z częściami pędni będącymi w ruchu.

Pasy pędne, liny i taśmy pędne mogą być napinane, naprawiane, łączone, skracane i smarowane po unieruchomieniu napędu maszyny.

Przygotowanie stanowiska pracy i używanie maszyn i narzędzi

Wybrane wytyczne mogące zminimalizować ryzyko wystąpienia wypadku:

- Osoba zlecająca wykonanie określonego zadania, przy użyciu jakiegokolwiek maszyny lub narzędzia odpowiedzialna jest między innymi za zorganizowanie stanowiska pracy zgodnie z przepisami i zasadami bezpieczeństwa i higieny pracy.
- Stanowisko pracy to miejsce pracy, wraz z wyposażeniem w środki i przedmioty pracy, w którym wykonawca określonej czynności lub zespół wykonawców wykonuje pracę.
- Stanowiska pracy, na których występuje ryzyko pożaru, wybuchu, upadku lub wyrzucenia przedmiotów albo pojawienia się czynników szkodliwych dla zdrowia lub niebezpiecznych, powinny być zaopatrzone w odpowiednie urządzenia ochronne.
- Stanowiska pracy, na których wykonywane prace powodują występowanie czynników szkodliwych dla zdrowia lub niebezpiecznych, powinny być tak usytuowane i zorganizowane, aby pracownicy zatrudnieni na innych stanowiskach nie byli narażeni na te czynniki.
- Na zewnątrz pomieszczeń należy tak zorganizować stanowisko pracy aby było bezpieczne i aby osoby wykonujące czynności były chronione przed zagrożeniami - np. przed silnym wiatrem, opadami, niską lub wysoką temperaturą itp.
- Materiały stosowane do czyszczenia, nasycone lub zanieczyszczone podczas pracy substancjami i preparatami sklasyfikowanymi jako niebezpieczne albo wydzielające uciążliwe zapachy, należy przechowywać w zamkniętych naczyniach z materiału niepalnego oraz co najmniej raz na dobę usuwać z pomieszczeń pracy i niszczyć w sposób określony w instrukcjach bezpieczeństwa i higieny pracy.
- Wszelkie drabiny stosowane podczas wykonywania czynności powinny spełniać wymagania określone w Polskich Normach. Drabiny przenośne powinny być stosowane zgodnie z ich przeznaczeniem, w sposób niestwarzający zagrożeń dla ich użytkowników i osób przebywających w pobliżu.
- Wszelkie stosowane maszyny i inne urządzenia techniczne muszą być sprawne i zapewniać bezpieczne i higieniczne warunki pracy, w szczególności zabezpieczać przed urazami, działaniem niebezpiecznych substancji chemicznych, porażeniem prądem elektrycznym, nadmiernym hałasem, działaniem drgań mechanicznych i promieniowania oraz szkodliwym i niebezpiecznym działaniem innych czynników środowiska pracy, uwzględniały zasady ergonomii.
- Niedopuszczalne jest używanie maszyn, urządzeń i narzędzi, które nie spełniają wymagań dotyczących oceny zgodności określonych w odrębnych przepisach (w ustawie o systemie oceny zgodności).
- Kto, będąc odpowiedzialnym za stan bezpieczeństwa i higieny pracy albo kierując pracownikami lub innymi osobami fizycznymi, nie przestrzega przepisów lub zasad bezpieczeństwa i higieny pracy, podlega karze grzywny od 1.000 zł do 30.000 zł. Tej samej karze podlega m.in., kto wbrew obowiązkowi wyposaża stanowiska pracy w maszyny i inne urządzenia techniczne, które nie spełniają wymagań dotyczących oceny zgodności, bądź

wbrew obowiązkowi dostarcza pracownikowi środki ochrony indywidualnej, które nie spełniają wymagań dotyczących oceny zgodności.

Z harcerskiego podwórka...

Nie bez przyczyny najlepszym miejscem do rąbania jest solidny pień. Nie bez przyczyny do cięcia piłą używa się stojaków, zwanych kobytkami lub koziołkami. Nie bez przyczyny nie wbija się gwoździ na miękkim podłożu. Nie bez przyczyny zaleca się pracę w pozycji wyprostowanej. Nie bez przyczyny stół stolarski czy inne stoły warsztatowe są dostosowane do pracy na stojąco.

Teraz popatrzcie na swoich harcerzy na obozie: piłowanie, rozłupywanie, wbijanie gwoździ najczęściej odbywa się na klęczkach albo w głębokim skłonie, ostatecznie w pozycji siedzącej na ziemi. Najczęściej niepotrzebnie. A ryzyko wypadku znacznie większe.

Przecież kobytkę można zrobić lub kupić za niewielkie pieniądze, za większym pniakiem można się rozejrzeć, postawić jakiś stół roboczy i poważnie zredukować konieczność wykonywania prac w pozycji wymuszonej (behapowcy będą wiedzieć, co to znaczy).

Czas pracy

Harcerze ZAWSZE pracują nie tak szybko, jak chcieliby instruktorzy. Zawsze. Nieliczne wyjątki potwierdzają regułę. Jak można zmotywować podopiecznych do działania? Dla niektórych to bardzo proste - Nie pójdziecie spać, dopóki nie zrobicie... A tu zmrok zapada, więc włączamy latarki i tniemy, rąbamy, wbijamy. Dobrze, że w ogóle nie po omacku. Można przy świetle latarki np. wypłatać pryczę, ale nie można używać ostrych lub ciężkich narzędzi - piły, toporka, młotka. A że spać będziemy na materacach położonych na jakiejś płachcie? Lepiej tak, niż na wygodnym łóżku szpitalnym, ale bez amputowanego przed chwilą palca.

Nawet jeżeli zainteresowani sami chcą: „druhu, tylko jeszcze dwa gwoździe...”, kończymy pracę i szykujemy się do snu.

Co jest zagrożeniem w „produkcje gotowym”?

Gwoździe wbite w charakterze wieszaków. Gwoździe, które przeszły na wylot i nie zostały zabezpieczone. Sęki po ułamanych gałęziach. Wystające końcówki żerdzi. Brak skośnych wzmocnień konstrukcji (dociekliwi niech poszukają technicznego, konstrukcyjnego znaczenia słów: zastrzał, miecz, krzyżulec i kratownica).

Bezpieczne wykonanie pracy zależy przede wszystkim od gruntownej znajomości budowy i zasad działania urządzeń elektroenergetycznych, wykonywania we właściwej kolejności czynności eksploatacyjnych oraz ścisłego przestrzegania zasad organizacji pracy i wymagań ustalonych w obowiązujących przepisach bezpieczeństwa i higieny pracy.

Szkolenia, uprawnienia, kwalifikacje

Prace na wysokościach (budowanie bram, budowanie na drzewach, itd.)

W myśl obowiązujących przepisów, praca na wysokości to praca wykonywana na powierzchni znajdującej się na wysokości co najmniej 1 m nad poziomem podłogi lub ziemi i należy do prac szczególnie niebezpiecznych (zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Pracy i Polityki Socjalnej w sprawie ogólnych przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy z dnia 26 września 1997 r. (tekst jedn.: Dz. U. z 2003 r., nr 169, poz. 1650 z późn. zm., rozdział 6, punkt E).

Podłączenie elektryczne

Osoby zajmujące się eksploatacją urządzeń, instalacji i sieci, powinny posiadać w tym celu określone kwalifikacje. Zgodnie z §4 *Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 28 kwietnia 2003r. w sprawie szczegółowych zasad stwierdzania posiadania kwalifikacji przez osoby zajmujące się eksploatacją urządzeń, instalacji i sieci* (Dz.U.2003.89.828 z dnia 2003.05.21 z późn. zm.).

Nie wymaga się potwierdzenia posiadania kwalifikacji w zakresie obsługi urządzeń i instalacji u użytkowników eksploatujących: 1) urządzenia elektryczne o napięciu nie wyższym niż 1 kV i mocy znamionowej nie wyższej niż 20 kW, jeżeli w dokumentacji urządzenia określono zasady jego obsługi; 2) urządzenia lub instalacje cieplne o mocy zainstalowanej nie wyższej niż 50 kW.

Piła łańcuchowa

Osoby nie posiadające uprawnień nie mogą obsługiwać piły łańcuchowej.

§23 rozporządzenia Ministra Gospodarki z 20 września 2001 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy podczas eksploatacji maszyn i innych urządzeń technicznych do robót ziemnych, budowlanych i drogowych (Dz.U. nr 118, poz. 1263);

Maszyny robocze, o których mowa w załączniku nr 1 do rozporządzenia, mogą być obsługiwane wyłącznie przez osoby, które ukończyły szkolenie i uzyskały pozytywny wynik sprawdzianu przeprowadzonego przez komisję powołaną przez Instytut Mechanizacji Budownictwa i Górnictwa Skalnego w Warszawie.

§ 21 rozporządzenia Ministra Środowiska z 24 sierpnia 2006 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy przy wykonywaniu niektórych prac z zakresu gospodarki leśnej (Dz.U. nr 161, poz. 1141);

Do pracy z użyciem pilarki dopuścić można wyłącznie pracowników, którzy ukończyli z wynikiem pozytywnym szkolenie.

Zajęcia sportowe

W zależności od programu wypoczynku i realizowanych zajęć opiekunami (wychowawcami) dzieci powinni być to trenerzy i instruktorzy sportu, rekreacji, animacji kulturalno-oświatowej, lektorzy.

**dokumenty potwierdzające uzyskanie tytułu trenera i instruktora sportu na podstawie ustawy z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie.*

**dokumenty potwierdzające posiadane wiedzę, doświadczenie i umiejętności (ponadto należy określić posiadane wiedzę, doświadczenie i umiejętności)*

Strzelanie z wiatrówki

Wiatrówka, której energia nie przekracza 17J według Polskiego prawa nie jest traktowana jako broń pneumatyczna i nie wymaga specjalnych szkoleń/zgód. Należy jednak pamiętać w trakcie prowadzonych zajęć tego rodzaju o zachowaniu szczególnej ostrożności, gdyż pomimo niewielkiej energii wiatrówka również może wyrządzić ogromną krzywdę. Zaleca się, aby w trakcie korzystania z niej zachowywać się jak przy użytku broni pneumatycznej i przestrzegać przepisów ogólnych (również panujących na strzelnicach sportowych, bojowych).

Zabezpieczenie pożarowe i energetyczne

Bezpieczeństwo pożarowe

Zapobieganie pożarom i innym zagrożeniom

Zapobieganie pożarom i innym zagrożeniom jest **OBOWIĄZKIEM** organizatora.

Zadania i obowiązki w zakresie ochrony przeciwpożarowej powinny być zawarte w regulaminie wypoczynku i powinny uwzględniać wytyczne z Państwowej Straży Pożarnej.

Nadzór nad stanem ochrony przeciwpożarowej obozowiska sprawuje osoba kierująca realizacją wypoczynku, np. jego komendant lub kierownik. Osoba ta powinna być jednoznacznie wskazana w regulaminie.

Zadania i obowiązki organizatora

1. Po przybyciu na teren obozu, jego użytkownicy powinni zostać zapoznani z zasadami bezpieczeństwa, w tym przede wszystkim z:
 - a) zasadami alarmowania i ewakuacji w przypadku zagrożenia i przyjętymi w tym zakresie procedurami,
 - b) zasadami postępowania na wypadek pożaru lub innego miejscowego zagrożenia oraz miejscami usytuowania podręcznego sprzętu gaśniczego i innego sprzętu przygotowanego do wykorzystania w sytuacji zagrożenia,
 - c) obsługą podręcznego sprzętu gaśniczego (dotyczy osób wyznaczonych do tego celu - zaleca się, aby były to osoby pełnoletnie).
2. Na terenie obozu należy umieścić w widocznym i dostępnym miejscu instrukcję postępowania na wypadek pożaru lub innego miejscowego zagrożenia, uwzględniającą w szczególności sposoby alarmowania oraz rodzaj komunikatów ostrzegawczych lub sygnałów alarmowych, wraz z wykazem telefonów alarmowych oraz numerem telefonu do osoby kierującej realizacją wypoczynku. Należy wyznaczyć osobę (wzgl. osoby) odpowiedzialną za:
 - a) powiadomienie ekip ratowniczych w przypadku wystąpienia pożaru lub innego miejscowego zagrożenia (np. osobę funkcyjną),
 - b) przeprowadzenie ewakuacji w przypadku wystąpienia pożaru lub innego miejscowego zagrożenia.
3. Na terenie obozu należy wyznaczyć miejsca służące do:
 - a) rozpalania ogniska,
 - b) składowania drewna opałowego,
 - c) zbiórki do ewakuacji,
 - d) postoju dla pojazdów,
 - e) przechowywania butli z gazem,
 - f) użytkowania urządzeń gazowych,
 - g) lokalizacji stanowiska pracy agregatu prądowórczego.Zaleca się aby miejsca te były jednoznacznie oznakowane.
4. W celu zapewnienia właściwego funkcjonowania ochrony przeciwpożarowej obozu należy:
 - a) utrzymywać w pełnej sprawności technicznej i funkcjonalnej podręczny sprzęt gaśniczy oraz punkty poboru wody do celów przeciwpożarowych (jeżeli występują),

- b) zapewnić środki łączności umożliwiające powiadamianie służb ratowniczych i utrzymywać je w pełnej sprawności,
 - c) utrzymywać w pełnej sprawności technicznej instalacje użytkowe.
5. Zaleca się aby każdy uczestnik obozu wyposażony w latarkę, ubranie przeciwdeszczowe i w miarę możliwości w folię termiczną (tzw. folię życia).

Czynności zabronione

1. Zabronione jest wykonywanie czynności, które mogą spowodować pożar, jego rozprzestrzenianie się, utrudnienie w ewakuacji lub w prowadzeniu działań ratowniczych, w szczególności:
- a) sznurowanie namiotów, w których przebywają ludzie, w sposób uniemożliwiający ich szybkie opuszczenie i ewakuację (np. zasznurowywanie w sposób uniemożliwiający ich natychmiastowe otwarcie),
 - b) umieszczanie przedmiotów przed wyjściami z namiotów w sposób utrudniający ich sprawne opuszczenie i ewakuację,
 - c) ograniczanie dostępu do:
 - podręcznego sprzętu gaśniczego,
 - punktów poboru wody do celów przeciwpożarowych (np. hydrantów zewnętrznych, stanowisk postojowych przy zbiornikach z wodą do celów przeciwpożarowych),
 - punktów „odcięcia” mediów (np. głównego wyłącznika prądu, kurków/zaworów gazowych),
 - d) używanie otwartego ognia i stosowanie innych źródeł zapłonu/ciepła mogących spowodować powstanie pożaru, poza miejscami wyznaczonymi do tego celu,
 - e) używanie otwartego ognia i stosowanie innych źródeł zapłonu/ciepła mogących spowodować powstanie pożaru w namiotach mieszkalnych,
 - f) użytkowanie niesprawnych technicznie agregatów prądotwórczych, urządzeń gazowych oraz butli z gazem,
 - g) użytkowanie urządzeń gazowych i agregatów prądotwórczych poza miejscami wyznaczonymi do tego celu.

Postępowanie na wypadek pożaru lub innego miejscowego zagrożenia

1. Należy opracować i wdrożyć zasady postępowania na wypadek pożaru lub innego miejscowego zagrożenia, obejmujące następujące zagadnienia:
- a) procedury:
 - informowania o pożarze lub miejscowym zagrożeniu,
 - sposób postępowania w przypadku powzięcia informacji o pożarze lub innymi miejscowym zagrożeniu, w tym również o prognozowanych gwałtownych i niebezpiecznych zjawiskach atmosferycznych w rejonie obozowiska,
 - b) obowiązki:
 - osoby kierującej realizacją wypoczynku, np. komendanta obozu,
 - kadry obozu (wzgl. opiekunów),
 - uczestników wypoczynku,
 - c) sposób obsługi podręcznego sprzętu gaśniczego,
 - d) wyznaczenie osób do obsługi podręcznego sprzętu gaśniczego,
 - e) wyznaczenie osób odpowiedzialnych za przeprowadzenie ewakuacji,
 - f) zasady powiadamiania służb ratowniczych, w tym wyznaczenie osób do przekazania informacji o zaistniałym zagrożeniu,
 - g) sposoby współpracy z ekipami ratowniczymi.

2. Podczas wyładowań atmosferycznych użytkownikom obozowiska zaleca się:
 - a) unikać przebywania na otwartym terenie - jeżeli jest to możliwe należy schronić się w budynku lub obiekcie budowlanym wyposażonym w instalację piorunochronną, a w ostateczności w samochodzie lub autokarze,
 - b) unikać przebywania bezpośrednio pod drzewami,
 - c) w przypadku przebywania podczas wyładowań atmosferycznych:
 - w samochodzie/autokarze - pozostać w pojeździe, przy czym pojazd nie powinien być zaparkowany bezpośrednio pod drzewami,
 - na terenie otwartym - kucnąć w obniżeniu terenu ze złączonymi i podciągniętymi pod siebie nogami (nie siadać ani nie kłaść się na ziemi),
 - grupy osób na terenie otwartym - rozproszyć się zachowując odległość kilkudziesięciu metrów pomiędzy sobą i postępować w sposób opisany powyżej,
 - w wodzie, w tym na sprzęcie pływającym - natychmiast opuścić akwen i oddalić się od niego,
 - d) unikać dotykania metalowych przedmiotów / elementów bądź przebywania w najbliższym otoczeniu tego typu przedmiotów / elementów,
 - e) odłączyć odbiorniki z instalacji elektrycznej oraz wyłączyć zasilanie instalacji elektrycznej doprowadzonej do namiotów,
 - f) nie zbliżać się do uszkodzonych instalacji elektrycznych.
3. Podczas silnych podmuchów wiatru użytkownikom obozowiska zaleca się:
 - a) jeżeli jest to możliwe schronić się w budynku lub innym obiekcie budowlanym,
 - b) unikać przebywania bezpośrednio pod drzewami (w tym w zaparkowanych w ich pobliżu pojazdach),
 - c) odłączyć odbiorniki od instalacji elektrycznej oraz wyłączyć zasilanie instalacji elektrycznej doprowadzonej do namiotów,
 - d) nie zbliżać się do uszkodzonych instalacji elektrycznych.

Zagospodarowanie terenu obozu

Obóz należy organizować w taki sposób aby umożliwić ewakuację użytkowników obozowiska do wyznaczonego miejsca zbiórki do ewakuacji, aby ograniczyć rozprzestrzenianie się ognia na terenie obozowiska oraz na sąsiednie obiekty i tereny przyległe oraz zapewniający dostęp do obozowiska dla ekip ratowniczych.

Teren obozowiska o powierzchni większej niż 2500 m² należy podzielić na sektory o powierzchni do 2500 m², w sposób zapewniający:

- szybką i bezpieczną ewakuację ze strefy zagrożonej lub objętej pożarem,
- ograniczenie rozprzestrzeniania się pożaru do powierzchni maksymalnie jednego sektora,
- dostęp dla ekip ratowniczych, w tym dojazd na odległość nie większą niż 100 m od każdego sektora,
- zapewnienie powierzchni sektorów na porównywalnym poziomie.

Miejsce zbiórki do ewakuacji wyznacza się dla każdego sektora, przy uwzględnieniu możliwości realizacji scenariusza ewakuacji jednoczesnej. Do miejsca zbiórki należy zapewnić dojście o szerokości w świetle co najmniej 0,6 m/100 osób, jednak nie mniejszej niż 1,4 m (1,2 m w przypadku dojścia służącego do ewakuacji do 20 osób).

O ile to możliwe pomiędzy sektorami należy zachować pasy wolnego terenu o szerokości co najmniej 8 m. Zagospodarowanie pasa terenu powinno ograniczać możliwość swobodnego rozprzestrzeniania się ognia.

Pomiędzy obozowiskiem i obiektami sąsiednimi należy zachować pas terenu o szerokości co najmniej 8 m, przy czym, w przypadku występowania obiektów mogących stwarzać duże zagrożenie pożarowe, odległość tą należy odpowiednio zwiększyć, np. w przypadku drewnianej zabudowy zagrodowej i innych budynków wykonanych z materiałów palnych.

Namioty należy rozmieszczać w sposób zapewniający ich użytkownikom bezpieczne opuszczenie i przemieszczenie się do miejsca zbiórki do ewakuacji oraz ograniczenie rozprzestrzeniania się pożaru pomiędzy namiotami.

Zaleca się aby zachować co najmniej:

- 2 m wolnej przestrzeni przed wyjściami z namiotów,
- 5 m wolnej przestrzeni pomiędzy wyjściami z namiotów, gdy namioty będą skierowane wyjściami w swoją stronę,
- 0,8 m wolnej przestrzeni umożliwiającej przejście pomiędzy bokami sąsiadujących ze sobą namiotów (odległość należy mierzyć od krańcowych elementów odciągów), z zastrzeżeniem, że pomiędzy bokami sąsiadujących namiotów należy zachować odległość co najmniej:
 - 3 m, w przypadku namiotów o wysokości do 2,5 m przeznaczanych dla maksymalnie 6 osób,
 - 5 m, w przypadku namiotów o wysokości powyżej 2,5 m lub przeznaczanych dla więcej niż 6 osób.

Zaleca się rozmieszczanie namiotów w szeregach tak, aby wyjścia z namiotów danego szeregu były usytuowane z tej samej strony.

Namioty powinny być zlokalizowane w odległości nie mniejszej niż 10 m od:

- miejsca przeznaczonego do rozpalania ogniska i innych miejsc, gdzie przewidywane jest używanie ognia otwartego,
- miejsca przechowywania drewna opałowego,
- miejsc postojowych dla pojazdów,
- dróg przeznaczonych dla pojazdów.

Miejsce przechowywania drewna opałowego powinno być zlokalizowane w odległości nie mniejszej niż 10 m od (nie dotyczy podręcznego składowiska drewna organizowanego w miejscu rozpalania ogniska):

- miejsc postojowych dla pojazdów,
- miejsca przechowywania butli z gazem,
- obiektów budowlanych wykonanych z materiałów palnych (z wyjątkiem placów składowych przeznaczonych do tego celu).

Ustalając lokalizację obozowiska oraz usytuowanie namiotów sypialnych należy uwzględnić warunki lokalne i ich wpływ na poziom bezpieczeństwa uczestników wycieczki, zwłaszcza w kontekście zagrożeń od gwałtownych zjawisk pogodowych, a w szczególności:

- unikać lokalizacji namiotów bezpośrednio pod uszkodzonymi drzewami, drzewami z suchymi gałęziami, etc.,

- zapewnić warunki ewakuacji użytkowników do dostępnych budynków odpornych na te zjawiska lub znajdujących się w pobliżu miejsc bardziej bezpiecznych (np. innych dostępnych schronień),
- wybierać miejsca zapewniające szybki dojazd do obozowiska pojazdami mechanicznymi.

Namioty mieszkalne powinny być zlokalizowane w odległości nie mniejszej niż 25 m od brzegu akwenu wodnego.

Wyposażenie obozu w podręczny sprzęt gaśniczy

Dla obozowiska:

- przeznaczonego dla więcej niż 30 osób, lub
- powierzchni przekraczającej 500 m², lub
- obejmującego co najmniej 10 namiotów

oraz w każdym sektorze obozowiska podzielonego na sektory należy przewidzieć co najmniej jedno stanowisko z podręcznym sprzętem gaśniczym umożliwiającym podjęcie próby ugaszenia pożaru we wczesnej fazie jego rozwoju.

W pozostałych przypadkach decyzję w zakresie wyposażenia obozowiska w podręczny sprzęt gaśniczy podejmuje wskazana w regulaminie osoba kierująca realizacją wypoczynku, odpowiedzialna za jego ochronę przeciwpożarową (np. jego komendant lub kierownik), na podstawie oceny występujących w określonym przypadku zagrożeń pożarowych.

Stanowiska z podręcznym sprzętem gaśniczym należy sytuować w taki sposób, aby odległość od najdalej położonego namiotu względem takiego stanowiska nie przekraczała 30 m. Do stanowiska podręcznego sprzętu gaśniczego powinien być zapewniony dostęp o szerokości co najmniej 1 m.

Zaleca się wyposażyć stanowisko z podręcznym sprzętem gaśniczym co najmniej w: koc gaśniczy, tłumicę, szpadel lub łopatę, wiadro lub inny pojemnik wypełniony piaskiem o pojemności 10 litrów oraz jeden z niżej wymienionych sprzętów:

- hydronetka o pojemności 20 litrów napęczniona wodą,
- 2 zabezpieczone wiadra o pojemności co najmniej 10 litrów, każde napęcznione wodą,
- 1 gaśnicę ABC o skuteczności gaśniczej co najmniej 21A.

W przypadku sektora kuchennego należy dodatkowo doposażyć stanowisko z podręcznym sprzętem gaśniczym w gaśnicę do pożarów grupy „F” czyli do gaszenia olejów i tłuszczów.

Używając do gotowania butli z gazem płynnym można rozważyć doposażenie takiego stanowiska w gaśnicę do pożarów grupy „C” czyli do gaszenia gazów.

Decyzję w zakresie wyposażenia stanowiska w sprzęt podejmuje wskazana w regulaminie osoba kierująca realizacją wypoczynku i odpowiedzialna za ochronę przeciwpożarową obozowiska (np. jego komendant lub kierownik) na podstawie oceny występujących w określonym przypadku zagrożeń pożarowych.

Stanowiska z podręcznym sprzętem gaśniczym należy organizować niezależnie od wyposażenia w gaśnice budynków znajdujących się na terenie obozowiska. Budynki należy wyposażać w gaśnice zgodnie z zasadami określonymi w przepisach dotyczących ochrony przeciwpożarowej budynków. Konstrukcja stanowiska z podręcznym sprzętem gaśniczym powinna zapewniać ochronę tego sprzętu przed negatywnym oddziaływaniem warunków atmosferycznych (opady, nasłonecznienie itp.) oraz zapewnić jego sprawność i użyteczność.

W miarę możliwości technicznych należy zapewnić oświetlenie stanowiska z podręcznym sprzętem gaśniczym w porze nocnej.

Zaleca się wyposażenie stanowisk z podręcznym sprzętem gaśniczym w ręczny sprzęt oświetleniowy (np. latarki).

Rozpalanie ognisk i inne czynności z użyciem ognia otwartego

Przed organizacją obozowiska należy uzyskać zgodę właściciela terenu (względnie innego władającego terenem) na rozpalanie ognisk i innych czynności z użyciem ognia otwartego.

Ognisko można rozpałać wyłącznie w miejscu do tego wyznaczonym i do tego celu przystosowanym, z uwzględnieniem warunków atmosferycznych, okresowych ograniczeń lub zakazów w tym zakresie (np. silne wiatry, wysoki stopień zagrożenia pożarowego w lasach itp.).

Miejsce do rozpalania ogniska, na które uzyskaliśmy zgodę właściciela terenu, należy wyznaczyć w sposób ograniczający możliwość rozprzestrzeniania się ognia poza obszar paleniska. Palenisko powinno się oddalić od:

- koron drzew o co najmniej 6 m,
- szlaków komunikacyjnych (ewakuacyjnych) o co najmniej 10 m,
- elementów zagospodarowania terenu obozowiska (m. in. namiotów, ogrodzenia itp.) o co najmniej 10 m,
- budynków murowanych o co najmniej 12 m,
- budynków drewnianych i innych budynków i obiektów wykonanych przede wszystkim z materiałów palnych o co najmniej 16 m,
- pól uprawnych, nieużytków rolnych o co najmniej 16 m.

W ramach przygotowania miejsca do rozpalania ogniska należy:

- wyznaczyć i zabezpieczyć (okopać lub obłożyć) palenisko,
- usunąć ściótkę leśną (w przypadku terenów nieleśnych wierzchnią warstwę suchej roślinności) w promieniu co najmniej 2 m od paleniska,
- przygotować podręczny sprzęt umożliwiający natychmiastową interwencję oraz całkowite ugaszenie ogniska (np. wiadro z wodą, wiadro z piaskiem, gaśnicę przeznaczoną do gaszenia pożarów grupy A, tłumicę, szpadel itp.), niezależnie od wyposażenia obozowiska w sprzęt gaśniczy,
- wyznaczyć w pobliżu podręczne składowisko drewna opałowego - zaleca się w odległości od 3 do 6 m od paleniska.

W ramach podręcznego składowiska drewna opałowego można przechowywać drewno w ilości nieprzekraczającej dobowego zapotrzebowania, lecz nie większej niż 1 m³,

Miejsce rozpalania ognisk od momentu rozpalenia ognia do całkowitego wygaszenia ogniska powinno być pod stałym nadzorem osoby wyznaczonej do tego celu.

Miejsce rozpalania grilla na terenie leśnym należy zabezpieczyć w sposób analogiczny jak miejsce rozpalania ogniska.

Wykonywanie innych, krótkotrwałych czynności z użyciem ognia otwartego powinno odbywać się wyłącznie w wyznaczonych do tego celu miejscach (np. miejsce przygotowywania posiłków) w sposób ograniczający ryzyko powstania pożaru.

Dokumentacja obozowiska.

Obozowiska powinny posiadać dokumentację, która będzie zawierać istotne informacje z zakresu ochrony przeciwpożarowej, zarówno z punktu widzenia potrzeb uczestników obozowiska, jak i straży pożarnej.

Dokumentacja obozowiska sporządzana jest dla potrzeb szkoleniowych kadry obozu, jak i innych jego uczestników, a także w celu wykorzystania przez straż pożarną do planowania działań oraz bezpośredniego wykorzystania podczas akcji ratowniczo-gaśniczej.

Dokumentacja powinna składać się z części opisowej oraz planów graficznych.

Część opisową dokumentacji obozowiska stanowią:

- regulamin obozowiska,
- procedury określające organizację alarmowania i ewakuacji,
- instrukcja postępowania na wypadek pożaru lub innego miejscowego zagrożenia.

Plany graficzne powinny obejmować:

- plan graficzny terenu obozowiska (szkic zagospodarowania terenu),
- plan graficzny lokalizacji terenu obozowiska względem dróg dojazdowych.

Plany graficzne powinny zawierać:

- oznaczenie lokalizacji namiotów, odległości pomiędzy namiotami, odległość namiotów od obiektów (budynki, obiekty budowlane, budynki i obiekty tymczasowe) znajdujących się na terenie obozowiska oraz odległość namiotów od granicy obozowiska i obiektów sąsiednich znajdujących się poza terenem obozowiska w odległości co najmniej 20 m,
- lokalizację obozowiska z oznaczeniem dróg dojazdowych zapewniających połączenie z najbliższą drogą publiczną (możliwość identyfikacji dojazdu przez straż pożarną oraz inne służby, np. poprzez wskazanie kilometrażu drogi właściwego dla miejsca lokalizacji zjazdu na teren obozowiska),
- informacje o dostępności punktów poboru wody na cele przeciwpożarowe w odległości do 250 m od obozowiska lub jego braku,
- schemat graficzny ewakuacji i oznaczenie miejsca zbiórki do ewakuacji,
- lokalizację na terenie obozowiska budynków, innych obiektów budowlanych, w tym budynków i obiektów tymczasowych,
- lokalizacja miejsc odcięcia mediów zasilających obiekty znajdujące się na terenie obozowiska, w tym przede wszystkim wyłączników i tablic rozdzielczych prądu elektrycznego (wzgl. kurków głównych instalacji gazowej, jeżeli występują),
- lokalizację miejsc wyznaczonych do przechowywania butli z gazem oraz usytuowania urządzeń gazowych,
- lokalizację miejsc usytuowania podręcznego sprzętu gaśniczego,
- inne istotne z punktu widzenia ochrony przeciwpożarowej i bezpieczeństwa dane, o które może zawnioskować właściwy miejscowo komendant miejski (powiatowy) PSP.

Plany graficzne należy opracowywać z wykorzystaniem podkładów odzwierciedlających rzeczywisty stan terenu, na którym planowana jest organizacja obozowiska (np. mapy topograficzne, aktualne zdjęcia satelitarne itp.), w sposób zapewniający zrozumiałość tych planów. Zastosowane oznakowanie powinno być czytelne oraz łatwe do zidentyfikowania w oparciu o załączoną legendę, zarówno dla użytkowników obozowiska, jak i ekip ratowniczych.

Dokumentację obozowiska należy przygotować i udostępnić na żądanie Państwowej Straży Pożarnej, np. podczas czynności kontrolno-rozpoznawczych.

Urządzenia energetyczne (np. agregaty prądotwórcze, gaz, prąd i ciepło, butle)

Przechowywanie butli z gazem i użytkowanie urządzeń gazowych.

Przed przystąpieniem do użytkowania instalacji lub urządzeń zasilanych gazem płynnym (propan-butan) należy potwierdzić ich sprawność techniczną, o ile jest to wymagane przepisami prawa państwowego.

Butle z gazem płynnym dostarczane na teren obozowiska powinny pochodzić z legalnego punktu dystrybucji gazu, posiadać zawór zabezpieczony folią termokurczliwą (plombę świadczącą o źródle pochodzenia) oraz nie posiadać widocznych uszkodzeń mechanicznych.

W jednym sektorze obozowiska mogą znajdować się maksymalnie 2 butle z gazem płynnym o masie gazu do 11 kg (nie dotyczy sektora kuchennego), przy czym w przypadku butli turystycznych o mniejszej zawartości gazu dopuszcza się ich większą liczbę, z zastrzeżeniem, że jego łączna masa zgromadzona w butlach nie może przekraczać 22 kg.

Sposób przemieszczania, użytkowania oraz przechowywania butli z gazem powinien ograniczać ryzyko ich uszkodzenia. Butli nie wolno rzucać, przewracać, toczyć, uderzać o nie przedmiotami oraz używać do celów niezgodnych z ich przeznaczeniem.

Butle z gazem płynnym należy przechowywać jednowarstwowo w pozycji pionowej, na zewnątrz namiotów, w miejscach wyznaczonych wyłącznie do tego celu.

Miejsca użytkowania lub przechowywania butli z gazem płynnym powinny zapewniać ochronę tych butli przed przegrzaniem, w tym poprzez zapewnienie ochrony przed nasłonecznieniem.

Butli z gazem płynnym nie wolno użytkować oraz przechowywać w miejscach usytuowanych poniżej poziomu terenu oraz w innych źle wentylowanych przestrzeniach.

Butle z gazem płynnym powinny być oddalone od najbliższych studzienek lub innych zagłębień terenu oraz otworów do pomieszczeń z podłogą znajdującą się poniżej przyległego terenu co najmniej o 3 m.

Do miejsca użytkowania oraz przechowywania butli należy zapewnić dostęp umożliwiający prowadzenie akcji ratowniczo-gaśniczej, o szerokości co najmniej 1 m.

Miejsce przechowywania butli z gazem płynnym należy oznakować znakami informującymi o:

- zakazie używania otwartego ognia,
- występowaniu zagrożenia wybuchem.
- W promieniu 1 m od miejsca przechowywania butli z gazem płynnym nie wolno wykonywać czynności mogących powodować zapłon gazu, w tym użytkować urządzeń generujących źródła zapłonu (np. z iskrzącymi silnikami).

Miejsca przechowywania butli z gazem płynnym powinny być oddalone o co najmniej 10 m od: namiotów,

- miejsca przeznaczonego do rozpalania ogniska i innych miejsc, gdzie przewidywane jest używanie ognia otwartego i innych źródeł zapłonu,
- miejsc postojowych dla pojazdów,
- miejsca przechowywania drewna opałowego,
- stanowiska pracy agregatu prądotwórczego.

Urządzenia gazowe zasilane z butli z gazem płynnym powinny być użytkowane w miejscach wyznaczonych do tego celu.

Użytkowanie urządzeń i instalacji gazowych powinno odbywać się pod nadzorem osób dorosłych. Butle z gazem płynnym nie powinny być ustawione bezpośrednio na podłożu palnym, z wyjątkiem urządzeń eksploatowanych zgodnie z warunkami określonymi przez producenta.

Zabronione jest użytkowanie kuchenek turystycznych, palników oraz promienników zasilanych paliwem gazowym w namiotach mieszkalnych.

Urządzenia gazowe wraz z zasilającymi je instalacjami gazowymi należy użytkować zgodnie z warunkami określonymi przez ich producenta (instrukcja obsługi, dokumentacja techniczno-ruchowa). Należy zwrócić szczególną uwagę na wymagania dotyczące sposobu podłączenia, eksploatacji, konserwacji oraz przeglądów oraz wskazany czasookres użytkowania poszczególnych elementów/podzespołów instalacji oraz urządzeń.

Użytkowanie instalacji elektrycznej i agregatów prądotwórczych.

Przed przystąpieniem do użytkowania instalacji lub urządzeń elektrycznych należy potwierdzić ich sprawność techniczną.

W namiotach o przeznaczeniu noclegowym dopuszcza się stosowanie instalacji elektrycznej wyłącznie do celów oświetlenia.

Oświetlenie namiotów należy zasilać napięciem nieprzekraczającym napięcia dotykowego dopuszczalnego długotrwale.

W instalacjach elektrycznych, na zasadach wiedzy technicznej (tam gdzie jest to zasadne), należy stosować:

- złącza instalacji elektrycznej zasilającej obozowisko, umożliwiające odłączenie od sieci zasilającej, usytuowane w miejscu dostępnym dla obsługi oraz zabezpieczone przed uszkodzeniami, wpływami atmosferycznymi, a także ingerencją osób nieuprawnionych,
- ochronę dla zapewnienia bezpieczeństwa według zasad określonych w Polskich Normach dotyczących ochrony dla zapewnienia bezpieczeństwa, mających zastosowanie do tymczasowych instalacjach elektrycznych.

Zasady użytkowania agregatów prądotwórczych:

- agregat prądotwórczy powinna obsługiwać i nadzorować osoba, która zapoznała się z instrukcją obsługi danego agregatu; jeśli wymagają tego przepisy prawa państwowego agregat może obsługiwać odpowiednio przeszkolona osoba,
- stanowisko pracy agregatu powinno być zlokalizowane w terenie otwartym, tak, aby emitowane z niego spaliny nie oddziaływały negatywnie na użytkowników obozowiska

(dopuszczalne jest zadaszenie stanowiska pracy agregatu i osłonięcie przy zachowaniu odpowiedniej wentylacji urządzenia),

- agregat należy włączać i wyłączać przy odłączonych odbiornikach,
- dopuszcza się przechowywanie agregatu w budynkach lub namiotach gospodarczych, po wcześniejszym opróżnieniu zbiornika paliwa,
- zakazane jest uzupełnianie paliwa w czasie pracy agregatu,
- agregat należy uziemić, jeżeli instrukcja obsługi to przewiduje,
- podłączenia do agregatu oraz połączenia instalacji zasilanych z agregatu usytuowanych w terenie otwartym powinny być zabezpieczone przed wilgocią,
- należy dostosować moc odbiorników do mocy agregatu,
- paliwo do agregatów należy przechowywać w zamkniętych, szczelnych pojemnikach przeznaczonych do tego celu,
- pojemniki na paliwo do agregatów powinny być:
 - oznakowane w sposób umożliwiający identyfikację zawartości bez ich otwierania,
 - usytuowane w miejscach dobrze wentylowanych, dostępnych wyłącznie dla osób wyznaczonych do obsługi agregatu, oddalonych od miejsca rozpalania ogniska oraz przechowywania butli z gazem o co najmniej 10 m,
 - w przypadku przechowywania pojemników z paliwem do agregatów w budynkach, należy uwzględnić przepisy przeciwpożarowe dotyczące przechowywania materiałów niebezpiecznych pożarowo w budynkach.

